

A MAGYAR
KODÁLY
TÁRSASÁG
HÍREI

XLII. évfolyam

2021/1

**A
MAGYAR
KODÁLY TÁRSASÁG
HÍREI**

**FELELŐS SZERKESZTŐ:
B. HORVÁTH ANDREA**

**XLII. évfolyam – 2021/1
március**

TARTALOM

Új év, új kihívások – szerk	3
Megemlékezések, körkép a 138. születésnapról, 2020 december 16. – szerk.	4
Kodály-hangverseny – helyett – <i>Sárközyné Pomázi Ágnes</i>	9
Díjazottjaink a Magyar Kultúra Napja alkalmából – szerk.	10
Szokolay Sándor, az első elnökünk – <i>dr. Márkusné Natter-Nád Klára</i>	11
Találkozási pontok Szokolay Sándorral – <i>B. Horváth Andrea</i>	21
140 éve született az ikercsillag Bartók Béla – szerk.	23
BEKÖSZÖNTÖTT AZ ONLINE KORSZAK	
Magyar zene és kultúra – zenepedagógiai konferencia – <i>dr. Szesztay Zsuzsa</i>	24
SOROZAT	
Holy Names, Kodály, 2019 – <i>Köteles György</i>	30
AJÁNLÓK – LEMEZ, KÖNYV	
Rajk Judit: Stolen Time CD – <i>Rajk Judit</i>	46
Hangerdő – Kórus CD – <i>Uhereczky Eszter</i>	52
Emlékezés – Szőnyi Erzsébet Emlékére – <i>dr. Márkusné Natter-Nád Klára</i>	53
Egy Kodály-monográfia angolul – <i>dr. Szalay Olga</i>	55
Halmos Endre: Az ének-zeneoktatás története Magyarországon – <i>dr. Papp Károlyné Papp Zsuzsanna</i>	56
25. ISME Katowicze	59
BÚCSÚZUNK	
Dobos László, Dobos Lászlóné – <i>Kertész Attila</i>	60
Paksa Katalin	61
Koszorúzás március 6-án – szerk.	62
Rövid hírek	64

A szerkesztőség fenntartja az írások szellemét és tartalmát nem érintő rövidítések jogát.

A címdalt Borsos Miklós alkotásával Szántó Tibor tervezte.

A kiadványt Dobó Nándor tervezte

Kiadja a Magyar Kodály Társaság
Felelős kiadó: a Magyar Kodály Társaság elnöke

Adószámunk: 19040437-1-42

ISSN 0230-3639

Nyomda: László és Társa Bt.

Felelős vezető: László András

Kiadványunk támogatói

Új év, új kihívások

Egy évvel ezelőtt kaptam meg a stafétabotot a lap szerkesztésére. Akkor még senki sem gondolta, hogy milyen kihívások elé néz mindenki itthon és külföldön egyaránt. Az eltelt egy év nem mondható igazán eredményesnek bármennyi erőfeszítést is tettünk. A jövőre vonatkozó jóslataink is igen kockázatosak. Sejtjük, érezzük mennyire kiszámíthatatlan lesz az életünk minden napja. Gyakorlatilag csak az aznapot lehet eltervezni, mert a másnap már nem biztos, hogy a terv megvalósítható. Először csak a tavaszt kellett túlélni és a terveket átszabni. Mindenki abban bízott, hogy majd ősztől visszatérhetünk a már kialakított jól megszokott és bejáratott rendszerünkbe. Nem így lett... és még a decemberi terveink is csak éppen hogy kivitelezésre kerültek. Ezek után mit tegyünk? Most tanulunk és várjuk azokat a megoldásokat amelyekkel folytathatjuk a ránk bízott feladatot. „**Fata viam invenient**” – Vergiliust idézve „a sors megtalálja a maga útját”. Bízunk magunkban, a tudásunkban, az örökségben és az adott lehetőségeket felhasználva tartjuk magunkat a kodályi hagyományhoz és szellemiséghez.

szerk.

FOTÓ: SZOKOLA NÓRA

Megemlékezések, körkép a 138. születésnapról 2020 december 16-án

Kodály Zoltánné Péczely Sarolta kérésére a járványügyi helyzetre való tekintettel a hagyományos **budapesti Köröndi helyszínen** szűkkörű koszorúzás volt, melyen a Magyar Kodály Társaság nevében B. Horváth Andrea és Szalay Olga társelnökök valamint Kende Zsuzsa titkárságvezető helyezte el az emlékezés koszorúját. Hozzájuk társult a Nemzetközi Kodály Társaság képviselőiben Hernádi Anna és Sebestyén Teodóra a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Kodály Múzeumának igazgatója (a fényképeket is neki köszönjük). A Patrona Hungariae Katolikus Iskola-központ óvoda vezetője Egyed Zsuzsanna a máskor idesétáló óvodásokat képviselte. A hagyományt ezzel egy nagy család nevében folytattuk. Megszokott program ilyenkor a Kodály Múzeumban megtartott emlékezés kis koncerttel összekötve majd baráti beszélgetés – ezt is el kellett hagyni, bízunk abban, hogy ez is csak időleges hiány.

A média sem felejtkezett el a nap jelentőségéről, mert a Bartók Rádió Becze Szilvia által vezetett délelőtti műsorában is sorra hangzottak fel Kodály életművének legismertebb dallamai, így a Psalmus Hungaricus vagy a Páva variációk részletei, de kórusművek is például a Weöres Sándor versére írt Óregek. Este a Duna Televízió a Petrovics Eszter rendezte a Mi Kodályunk című filmet vetítette Devich Márton és Ránki

Fülöp főszereplésével. Köszönet a szerkesztőknek, mert így sokkal nagyobb nézettséget kaphatott az alkotás. A filmről és alkotójáról a Hírek 2020/2. számában már olvashattunk, de a Magyar Kodály Társaság honlapján is megtalálható.

Olyan természetesnek vettük évek óta, hogy nem csak a Köröndön ünnepelünk, hanem a Zeneakadémia színpada, nézőtere is megtelik lelkes énekesekkel, közönséggel és közös ünnep zárja a programot, melyet a KÓTA szervez. Ebben az évben is az ő érdemük a megemlékező műsor, de nem a megszokott formában zajlott, hanem a legújabb, az online technikát felhasználva élőben is nyomon lehetett követni az eseményeket illetve vissza is lehet nézni. Nagyon sok kórus küldte el felvételeit egy felhívás kapcsán, melyből négy nagy blokk alakult ki és ezáltal másnap december 17-én is folytatódott a Magyar Kórusok Napja ünnepség. A száznál is több felvételen számos Kodály mű is megszólalt és a Kodály nevét viselő együttesek is hallhatók, láthatók voltak. A zenei folyamatot kerekasztalbeszélgetések színesítették Bognár László moderálásával.

Tiszteletadás volt **Pécsett** is Varga Imre Kodály szobra előtt, Kertész Attila a Magyar Kodály Társaság elnöke és Dr. Vas Bence a Pécs-Baranyai Tagcsoport elnöke koszorúztak. A Pécsi Kodály Zoltán Gimnáziumban Somogyi Árpád Kodály domborműve előtt Béresné Kékesdi Klára igazgatónő és a diákok emlékeztek. A képeket Várkonyi Andrásnak köszönjük.

Pécs, Kodály Zoltán Gimnázium

Szegeden az árkádsor Kodály emléktáblájánál SZMJV Önkormányzata és a Szeged Városi Kórusgyűlése tette tiszteletét Molnár Andrea és Kerek Attila személyében, a Magyar Kodály Társaságot Rozgonyi Éva képviselte. A képeket Száz Krisztinának köszönjük.

A szülővárosban **Kecskeméten** két helyen emlékeztek ott is csak szűk körben. A Kodály Intézet nevében Nemes László Norbert és Kéry Laura a vasútállomáson elhelyezett táblát kereste fel.

A MKT kecskeméti tagcsoport vezetője Jámbor Zsolt az emlékművön helyezte el a koszorút.

Kodály-hangverseny – helyett

A Tatabányai Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola rendhagyó módon emlékezett Kodály Zoltán születésnapjára.

A pedagógus igen találékony emberfaj. Különösen annak kell lennie ebben az évben az énektanárnak!

Közel négy évtizedes pályafutásom során még nem volt két egyforma tanévem, de mindegyiken túltett ez a vírusos-megszorításos. Mert sajnos nem lehet összejönni, közös programokat, hangversenyt szervezni, kóruspróbát tartani, sőt, énekelni is alig!

Iskolánk fennállásának 45 éve alatt soha nem maradt el a Kodály-hangverseny, melyen az intézményünk névadó zeneszerzőjéről való megemlékezés mellett kórusaink, szólistáink, hangszeres növendékeink közreműködésével egyben mindig karácsonyi hangulatot is teremtettünk. Ám idén, a vírushelyzet okán hozott intézkedések miatt sajnos ez a hagyományos rendezvényünk is elmaradt.

A koronavírusos megbetegedés miatti kényszerpihenőm alatt azonban volt időm kitalálni, hogyan is oldjuk meg, hogy valamilyen megemlékezés azért legyen:

– December 1-16-ig minden tanítási nap reggelén az iskolarádióán keresztül egy rövid, érdekes részletet olvastam fel Gál Zsuzsa: Az én zeneszerzőm Kodály című kötetéből.

– Ezután felcsendült egy-egy Kodály kórus- vagy zenekari mű, vagy annak részlete. Többek között a Nagyszalontai köszöntő, a Katalinka, „A kishercegek dala” és a Bécsi harangjáték a Hány-ból, a Kis kece lányom és a Hej, Dunáról fúj a szél bicíniumok, a Kállai kettős és a Mátrai képek fináléja, részlet a Galántai táncok, az Adagio hegedűre és zongorára, a Nyári este című zenekari művekből.

A zenei részek kiválasztásában és technikai előkészítésében aktív, segítő partnerre találtam *Lengyel Bettina* kolléganőmben.

Ezzel a kis sorozattal nem az volt a célunk, hogy átfogóan bemutassuk a zeneszerző és zenepedagógus életét, munkásságát – ennyi idő alatt erre nem is lett volna lehetőség, és azt hiszem, szükség sem. Sokkal inkább a kisgyermek, majd a felnőtt Kodály jellemét, személyiségét, emberi kvalitásait szándékoztunk megismertetni, és így a diákokhoz közelebb hozni néhány kiragadott eseményen keresztül. Persze a szövegekbe mindig becsempésztem némi konkrét információt, kevés adatot, művek címeit is.

Öröm, hogy a gyerekek, és tanár kollégáim is szívesen, érdeklődéssel hallgatták ezeket a 8-10 perces összeállításokat, és nem vették zokon, hogy kurtábbak lettek az első órák!

– Ezen kívül az alsó tagozatos diákok részére illusztrációs rajzpályázatot, a felsősök számára Kodály-tabló pályázatot hirdettünk. Nagyon

ötletes, igényes, szép munkák, egyéni és csoportos alkotások készültek. Az eredményhirdetésre december 16-án, Kodály Zoltán születésének 138. évfordulóján került sor. Remélem, idén is sikerült méltó módon emléket állítani Kodály Zoltánnak, és bízom abban, hogy a 2021-22-es tanévben visszatérünk a normális kerékvágásba, és a hagyományoknak megfelelően ismét megtarthatjuk majd a Kodály hangversenyt is!

Sárközyné Pomázi Ágnes
ének-zene szaktanár, mesterpedagógus
Kodály Zoltán Általános Iskola és AMI, Tatabánya

Az alábbi írást az iskolai faliújságon olvastam, és elkértem diákunktól

„Véleményem szerint a zenében az a jó, hogy gondolatokat, hangulatokat fejez ki.

Személy szerint úgy gondolom, csodálatos, mikor nem csinálsz semmit, nem figyelsz senkire és semmire, csak hallgatsz vagy úzod a zenét, és a hangok, a dallamok hangulatokká, gondolatokká, érzelmekké módosulnak. Mindig örömmel, jó érzéssel tölt el, mikor zenekarokat vagy kórusokat hallgatsz, vagy én magam játszom vagy énekelek, és a szöveggel, a dallamokkal, a hangokkal azonosulok, elképzelem a mondanivalóját.

Ugyanis minden dal, minden zene üzenetet közvetít a világnak. Ez a jó a zenében, hogy úgy játszhatjuk el, ahogy szeretnénk.

A zene szabadságot ad, és ez az, ami a legjobb a zenében.”

Vartek Szabina /Anna 8. a
Kodály Zoltán Ált. Isk. és AMI Tatabánya

A cikk megjelent a Zeneszó XXX. évfolyam 10. számában 2020.

Díjazottjaink
a Magyar Kultúra Napja alkalmából

Január 22-én a Magyar Kultúra Napján a KÓTA Művészeti Bizottsága a Magyar Kodály Társaság tagjait is kitüntette, melyet a jelen helyzetre való tekintettel online formában kaptak meg.

Életmű kategória – **Nagy Ernő Ákos** – elnökségi tag
Karnagy kategória – **Blazsek Andrea** – elnökségi tag
Tanár kategória – **dr. Döbrössy János** – elnökségi tag
Mecénás kategória – **Száz Krisztina** – tag

*

Január 23-án **dr. Kerekesné Pytel Anna** tagunkat Kaposvár Díszpolgárává választották.

GRATULÁLUNK!

Szokolay Sándor A Magyar Kodály Társaság első elnöke

**Kerek évfordulóra emlékezünk,
a 90. születésnapra!**

Szokolay Sándor 1931. március 30-án született Kunágótán, műkedvelő muzsikussal családban. Hogy az ő zenész élete **„Hogy is kezdődött?..”**, arról egy remek kis könyv szól. *Szokolay Sándor levelei a diákévekből, Békés-Tarhos 1947–1950 és Zeneakadémia 1950–1957.*

E tíz év alatt a szüleinek küldött kilencvenöt levél ad számot akkori diákéletéről. A leveleket az édesapa, Szokolay Bálint őrizte meg, aki élénk figyelemmel kísérte fia zenei tehetségének kibontakozását. Az apa és fia között holtig tartó barátság a zenén keresztül mélyült el. Ez a „rejtett kincs” a hagyatékából maradt a családra. Sándort mélyen megrendítette a különleges atyai örökség, amely ugyanakkor felkeltette lánya, Orsolya érdeklődését is. Egyre inkább kezdett foglalkozni a kiadás gondolatával, finom érzékkel azt tettekre váltotta, és így a Szokolay Sándor Alapítvány támogatásával 2017-ben a Legend Art kiadásában megjelent e különleges könyv.

Életre szóló, meghatározó jelentőségű volt az érzékeny ifjú ember életében **Békés-Tarhos**. A keserves háború után 1946-ban „a lehetlent nem ismerő” Gulyás György a Wenckheim grófok elhagyott uradalmi kastélyában Énekiskolát hozott létre. Ez a bentlakásos iskola Kodály Zoltán zenei nevelési elképzeléseinek gyakorlati megvalósítása volt. Sándor 1947 szeptemberétől volt az iskola tanulója, és 1950-ben végzett, ez volt az első érettségiző osztály.

E kiváló intézmény számára azonban rövid élet adatott, nyolc évig működhetett csak. Művészek, tanárok sokaságát ismerhettem meg pályám során az itt végzettek közül, akik mind határtalan elismeréssel és szeretettel beszéltek az itt töltött időkről. Kodály Zoltán többször meglátogatta az iskolát, személyes kapcsolata a tanulókkal csodálatos élményt jelentett számukra. Sokan folytatták felsőbb tanulmányaikat a Zeneakadémián, és a magyar zene, a kultúra és az oktatás legkiválóbb képviselői lettek. Hogy emlékezik vissza az egykori diák, a költő ezekre az évekre:

Kodály első látogatása 1950-ben

Gulyás György a Tarhosi Kórust vezényli

Csukás István: BÉKÉS-TARHOS

*De messzire kerültem tőletek,
víg fallalák, fátyol-bús madrigálok!
Ez a pár év viharként pörgetett,
dallamotokra mégis rátalálok:
ott állok én is a híres kórus
szélén, jótorkú, rövidnadrágos
kölyök s száll a „Van három
jóbarátom...”*

*A grófi park nagyobb fényűzést még
nem látott: fehér zongorbillentyűn
küszködött nehéz ujjunk, ág-görcsét,
kapát-kaszát fogó merevséget gyúrt
le az idegenül lágy futam, és
– milyen csoda! – a paraszti nehéz
hallás Bartókon és Kodályon
könnyebbült.*

*Ó, zenét adó hatalom! Hisz úgy
építettünk iskolát, téglát hordva,
semmin se volt, cukorrépa-vasút
vitt reggelenként: s míg dalunk galambja
szűz álmoként röpült, hivatalok
fontoskodása között elveszett
zengő iskolánk az országos gondban.*

Szokolay a **Zeneakadémián** folytatta tanulmányait zeneszerzés szakon Szabó Ferenc, majd Farkas Ferenc tanítványaként. Kodály figyelemmel kísérte a Tarhosról érkezettek előmenetelét, a diákok meg úgy érezték, hogy az egykori alma mater kötelezi őket a helytállásra. Lendületes alkotó aktivitása, szenvedélyes hangvétele hamar felhívta magára a figyelmet. Rendkívül termékeny és sokoldalú zeneszerzői munkásságában a népzene mellett Bartók és Kodály művészete állt első helyen, de mindig egyéni utat keresett. Nagyszámú énekes és hangszeres alkotása mellett művei gerincét az operák alkotják. Az 1964-ben komponált *Vérnász* egyszerre közismertté tette az európai zenei életben.

Jellemző vonása volt az ifúság iránti elkötelezettség és a közélet iránti érdeklődése – a mindenkori jobbító szándékkal.

Az 1964-ben Budapesten tartott ISME konferencia nagy sikert és elismerést eredményezett, a Kodály-koncepció igazi kapunyitását jelentette

FOTÓ: SZOKOLAY.HU/GALERIA.ASP

a nagyvilág felé. Szőnyi Erzsébet – Szokolay egykori szolfézstanára – fáradhatatlanul dolgozott ezen a területen. 1975-ben megalakult a Nemzetközi Kodály Társaság, ezt követően három évvel később, 1978-ban a **Magyar Kodály Társaság**, azzal a céllal, hogy szakmai és közművelődési egyesületként éltetője és gondozója legyen Kodály Zoltán zenei-szellemi örökségének. Feladata a Mester teljes szellemi hagyatékának ápolása, zeneműveinek, pedagógiai és tudományos írásainak közkinccsé tétele. Az alakuló közgyűlést május 20-án tartották, ekkor megválasztották a tizenegy tagú Elnökségi Testületet. Több mint negyven év távlatából tisztelettel megemlítve nevüket: Andor Éva, Bónis Ferenc, Kocsár Miklós, Mohayné Katanics Mária, Párkay István, Tarcai Zoltán, Ugrin Gábor, Vikár László, és a társelnökök, Erdei Péter és Szőnyi Erzsébet. Kellő megfontolás után döntött el a nagy kérdés, ki legyen az elnök. A döntés:

A Magyar Kodály Társaság első elnöke Szokolay Sándor zeneszerző.

Művei és közéleti szereplései okán már jól ismert és elismert személye volt a magyar zenei közéletnek. 1959 óta a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola zeneszerzés tanára volt. 1960-ban és 1965-ben Erkel-díjban, 1966-ban Kossuth-díjban, 1976-ban érdemes művész kitüntetésben részesült. Kreatív szelleme, elhivatott zenei tehetsége, szárnyaló fantáziája meggyőző erővel hatott kortársai körében, s mindezt beragyogta Kodály iránti feltétlen tisztelete.

Deanna Hoermann, a Nemzetközi Kodály Társaság első elnöke, Vikár László és Szokolay Sándor társaságában. MKT Archívum

Nehéz feladat várt az ifjú elnökre. Egy új létesítményt kellett létrehozni és tartósan megalapozni. Hogy mindez sikerült, azt napjainkig tapasztaljuk. A Kodály Társaság ebben a szervezetben él tovább, mindig megújulva, őrizve a hagyomány értékeit.

Az első, december 16-i születésnap hangverseny óta a rendszeresen tartott Elnökségi ülések, az évente tartott két-három plenáris ülés (kezdetben a Fészek Művészklubban), és Kodály halálának évfordulóján a március 6-i koszorúzási ünnepség állandó programpontok. Ehhez járultak a közgyűlések, a rendkívüli, több esetben nemzetközi jelenléttel rendezett Nemzetközi Zenetudományos Konferenciák (pl. 1982), és a többnapos centenáriumi ünnepségek, melyek hosszú előkészítés után igen reprezentatív formában kerültek megrendezésre, ezzel mindenképp példát mutatva az utódoknak.

Van lehetőség a visszatekintésre, pontosan követhetjük az eseményeket, mert az alapítástól kezdve *A Magyar Kodály Társaság Hírei* hűséges hírmondóként időrendben követik az eseményeket. A lap alapító szerkesztője, Bónis Ferenc, példát mutatott a szerkesztés rejtelmeire, ennek alapján a „Hírek” a következő évtizedekre is eligazítást nyújt számunkra az adott aktualitásokról. Szokolay Sándornak a közgyűléseken elhangzott beszámolóit feltárják azt a sokrétű munkát és törődést, amivel évről évre foglalkozott a Kodály Társaság. Megemlíteném, hogy állandó visszatérő téma a zenei nevelés-oktatás. Elnökségi ülésen, közgyűlésen gyakran került ez szóba, hiszen a tagok elhivatott követői Kodály tervének: *Legyen a zene mindenkié!*

1985-ben *Nyílt Levelet* írtak. Ennek bevezető mondatai: „*A Magyar Kodály Társaság – melynek feladata, hogy örökjék Kodály szellemi hagyatékán – mélységes fájdalommal látja, hogy komoly veszély fenyegeti a művészi muzsikát Magyarországon. Iskolai zeneoktatásunk egyre gyöngyöző pozícióban van. Félő, hogy emberformáló nagy értékei egyre kisebb helyet töltenek be az újonnan felnövő nemzedék életében.*” Részletesen foglalkoztak minden iskolatípus és kórus problémájával. Együttal megemlíthetjük, hogy ez a 'megoldatlan probléma' évtizedeken át húzódik, újra és újra előkerül a Társaság feladatai között. (MKTH 1985/1-2 4-6. o.)

Engedtessék meg, hogy Szokolay szavait idézve néhány kiragadott örömteli hivatkozást is megemlítsünk.

A negyedik közgyűlésen (1988. január 30.) az Elnök az első tíz év munkáját foglalja össze, és megemlíti „társaságunk megújulásának további lehetőségei között a vidéki tagcsoportok megalakulását: 1985. márciusában Nyíregyházán a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei csoport megalakulása mutatta a példát, Tarcai Zoltán főiskolai tanár és Szabó Dénes Liszt-díjas karnagy áldozatkészségével. Majd 1988. májusában megalakult a második megyei csoport Csongrád megyében Szegeden, Rozgonyi Éva karnagy vezetésével.”

Az ötödik közgyűlés részletes beszámolójából (1990. október 13-án)

kiemeljük az alábbi mondatot: „Zenei életünk nagy nyeresége a megnyitott **Kodály Múzeum** a Köröndön, mely Kodály Zoltánné sokéves küzdelmét koronázta. Tagjaink erőmerítő zarándokhelye lehet.” Beszédének befejezésül Kodályt idézi: „...A sok évig elfeledett Zrínyi Szózatával azt mondja Kodály Zrínyivel: *Egy nemzetnél sem vagyunk alábbvalók! – csak jobbitsuk meg magunkat!*”

Szokolay munkabírása és szorgalma lankadatlan volt, emellett született komponista, mindig újabb művek kerültek ki műhelyéből. Hangversenyek hosszú sora adott lehetőséget a bemutatásra. A Kodály Hírekből válogatva említünk meg néhány kiemelkedő hangversenyt.

Ünnepi hangverseny

a Magyar Kórusok és Zenekarok Szövetsége szervezésében

Szokolay Sándor Kossuth-díjas zeneszerző 60. születésnapja tiszteletére, a Zeneakadémia Nagytermében 1991. május 25-én

A köszöntőt **Farkas Ferenc**, kétszeres Kossuth-díjas zeneszerző, Szokolay nagyrabecsült professzora tartotta. „...*Én még most is arra a Szokolay Sándorra emlékezem, aki a Zeneakadémia tantermében vitatkozott velem. Áradó tehetsége nehezen tűrte a tanterv merevségét, és sokszor tanácsaim ellenére is ment a maga útján. Neki volt igaza. Végül is megtalálta azt a sajátos, egyéni 'Szokolay hangot', mely nem téveszthető össze máséval.*” ...*Én kezdtem el néhány opera zenedramaturgiai ismertetését növendékeimnek. Talán ennek is köszönhető, hogy Petrovics operáját követte Szokolay Vérnásza, majd számos új magyar opera, melyek közül Szokolay eddig öt művel aratott itthon és külföldön sikereket. De ki tudná felsorolni a katalógusban nyolc teljes oldalt elfoglaló egyéb műveit? Ha végignéznünk ezeken, feltűnik, mennyi köztük a szakrális, egyházi jellegű darab... az európaiság emlegetése is ide kívánczok, hiszen Szokolay angol, olasz, francia és német költőket zenésített meg, méghozzá eredeti nyelven.*” (részletek)

Hatalmas énekkari hangverseny volt, tizenegy kórus szerepelt. Szokolaynak több új műve került bemutatásra. Megemlítjük a „*Blazsek Andrea és Édesapám (Szokolay Bálint – a szerk.) Solymári Nőikarának*” komponált Énekszó – zeneszó c. háromszólamú kánont. (MKTH 1991/1 10-12. o.)

Szokolay 1993-ban lemondott elnöki tisztségéről. A november 27-én a Fészek Művészklubban tartott VI. közgyűlésen mondott köszöntőjéből idézünk: „... *annak ellenére, hogy másfél évvel ezelőtt, mint minden közéleti tisztségemről, erről is lemondtam, elvállaltam ennek a közgyűlésnek a levezető elnökségét. Már azért is – és ezt éppen a kérlelések elkerülése végett is –, mert sokan kérték, hogy maradjak, és levezető elnök semmilyen tisztségre nem választható meg. Ebben az esetben nyugodt boldogsággal vállalom – mert lemondhat az ember a tisztségeiről, de Kodály-elkötelezettségem halálomig nyilván fogom tartani.*” (MKTH 1993 6. o.)

Munkásságát elnöksége idején, majd azt követően a következő díjakkal jutalmazták: Kiváló művész (1986), Bartók-Pásztory-díj (1987 és 2001),

Magyar Művészetért-díj (1993), Magyar Örökség-díj (1998), Kodály Zoltán-díj és Corvin-lánc (2001), Prima-díj (2008), Artisjus-nagydíj (2011)

1994-ben Sopronba költözött, ahol 19 éven át élt és alkotott. Sopronban az alkotói nyugalom békés korszakot adott számára, és boldog, új otthonra lett.

Ünnepi hangversennyel köszöntötte

A Magyar Kodály Társaság és a Fészek Művészklub

Szokolay Sándort 70. születésnapja alkalmából, 2001. március 23-án.

Közreműködött Szabó Orsolya és Szokolay Balázs – zongora; Horváth Mária – ének; a Budapesti vonósok – művészeti vezető Botvay Károly; a Budapesti Tomkins énekegyüttes – Dobra János. **Bónis Ferenc** köszöntőjéből idézünk: „*Szokolay munkásságában a szellemi ősöknek valóságos galériájára ismerünk. Az ősök egyike Kodály volt: a magyar népzene sugallatára teremtett egyéni zenei nyelv kialakításában kétségkívül ő volt zeneszerzőnk példaképe. Kodály megállapítása, mely szerint egyik kezünket még a nogáj-tatár, csuvas és votják fogja, a másikat pedig Palestrina és Bach, nem csupán jelkép, hanem szigorú tudományos tény is. A magyar zene, mint Napkelet és Napnyugat találkozási pontja: java műveivel ezt valósítja meg Szokolay is. De feltűnik szellemi őseinek portréi között Bartók és Stravinsky képe is... idő múltával megjelent műveiben egy ketősen új témavilág: a mély vallásos hitnek és az ettől elválaszthatatlan történelmi felelősségtudatnak költői kifejezése... E szerző hihetetlenül sokféle zeneiség összefoglalására törekszik: A gregoriánium, a népének, a korál, a népdal, a reneszánsz és a barokk polifónia, a barokk szonokiasság és a romantikus pátosz, Bartók és Stravinsky expresszivitása, Kodály meditatív sorsköltészete, a szigorú dodekafónia kötöttsége és a gátakat nem ismerő szabadság szilajsága – mind megtalálható költői eszközei között.*” (MKTH 2001/1 11-13. o.)

Szokolay Sándor – Doctor honoris causa

Szokolay Sándor Kossuth-díjas zeneszerzőt közelgő 80. születésnapja alkalmából, ünnepélyes keretek között, 2011. február 24-én – az egyházzene területén végzett, különösen az evangélikus hagyományokhoz kapcsolódó munkássága elismeréseként – az Evangélikus Hittudományi Egyetem díszdoktori címmel tüntette ki. A zeneszerző a kitüntetést egy magyar és egy német teológus társaságában vette át Dr. Szabó Lajos rektortól. (MKTH 2011/1 52. o.)

A Kodály Társaság első elnökét 80. születésnapja alkalmából

Szónyi Erzsébet köszöntötte a „Hírek” hasábjain.

„...*okunk van az ünnepelésre. Első elnökünk másfél évtizedig vezette Társaságunkat, sugárzó személyiségével megalapozta és útjára indította. Holott rajta kívül alig akad más 20-21. századi magyar zeneszerző, aki ekkora életművet mondhat magáénak. A zenei műfajok szinte valamennyi*

kategóriájában bőséggel alkotott. Adott személyes alkalmakra, felkérésekre írott kompozícióinak száma egyenesen követhetetlen. Jutott még a 80. születésnap hangversenyre készült kompozíció bemutatójára is, melyet, mint oly sok alkalommal, maga a szerző vezényelt.” (MKTH 2011/2 4. o.)

**Sopron Megyei Jogú Város Önkormányzata
Ünnepi Koncerttel köszöntötte**

Szokolay Sándort 2013. november 17-én
a Pannónia Hotel nagytermében.

Különleges, rendkívüli hangverseny részesei lehettek a jelenlévők, ahol múlt és jelen találkozott. A régi békés-tarhosi barátság vonzotta Sopronba a hangverseny meghívott előadóit: A Hunyadi János Véndiák kórus, Sebestyenné Farkas Ilona Mona vezényletével; a szólisták: Sebestyén Márta és Diószegi Györgyi – énekükkel, és Nagy Márta – zongorajátékával tette emlékezetessé ezt az estét.

Az érettségi után Farkas Ilona is a Zeneakadémián folytatta felsőbb tanulmányait, majd 1958-tól – a Kodály által is többször látogatott – XIV. kerületi Hunyadi János Általános Iskolában tanított. Az iskola 50 éves jubileumára egyszeri fellépésre meghívták egykori diákjai, a „véndiákok”, és akkor egy részük úgy döntött, hogy szeretnének újra együtt énekelni, és karvezetőjüknek volt tanárukat, *Mona nénit* kérik fel. Így 2006 óta gyakran és sikeresen szerepel itthon és külföldön a *Hunyadi Véndiák Kórus*.

Gazdag koncertműsorral készültek, kórus és szólisták felváltva adtak elő Liszt, Kodály, Bárdos, Karai, Daróci Bárdos műveket, Mozart- és Verdi-áriát, valamint Liszt egyik Bach-átiratát. Szokolay művei közül elhangzott a Zsoltározó, Áldjuk Isten nagy kegyelmét, Miatyánk, Már csak a dal, csak az segít. A műsorblokkok között Mona személyes hangú emlékezéssel tette családiassá a hangulatot. A kórusban mind a három gyermeke énekelt, és a koncert végén a világhírű népdalénekes, Sebestyén Márta egy gyönyörű csángó Mária-énekkkel köszöntötte a zeneszerzőt. A nagybeteg szerző újra találkozhatott egykori iskolatársával, *Monával*, aki a békés-tarhosi hangulatot varázsolta elő. A nagyszámú lelkes közönség soraiban egykori osztálytársa, Mező Imre zenetudós is jelen volt.

A sors legszebb ajándéka, hogy életének utolsó heteiben, a gyengülő erő ellenében jelen lehetett egy ilyen örömteli eseményen, mint ez a hangverseny – ami Szokolay életének oly fontos részét alkotta –, és szerető családtagjai mellett ifjúkori társai is köszönthették.

Nem mondta ki senki, csak sejtette, hogy *ez volt az utolsó köszöntés*.

Az elkövetkezendő heteket a csendes béke és nyugalom jelentette, a fáradhatatlan szellem megpihent. 2013. december 8-án már csak a szomorú halálhírről értesülhettünk. A szomorúság és gyász megerősítette az emlékezést. A zenei élet már készült – az elismerés és az emlékezés jegyében – Szokolay Sándor következő nagy koncertjére.

FOTÓK:
KISS GERGŐ

EMLÉKKONCERTET tartottak 2016-ban Szokolay Sándor 85. születésnapja tiszteletére,

a MŰPA Bartók Béla Nemzeti Hangversenytermében, a Nemzeti Filharmonikus Zenekar és Énekkar előadásában, **Kocsis Zoltán** vezényletével.

Az a karmester interpretálta műveit, aki ifjú zongorista korában többek közt Szokolay „Hüvelyk Matyi”-ján nőtt fel, és karmesterként A Tűz márciusa, az Istár pokoljárása, az Október végi tiszta lángok oratórium bemutatásával jelentősen hozzájárult az életmű méltó bemutatásához. Aki úgy nyilatkozott Szokolayról: „*Olyan volt, mint Schubert: szinte még készen sem volt egy darabja, amikor már a másikat hallotta magában, és azt írta.*” (MKTH 2016/2 38-39. o.)

Azon a hangversenyen három Szokolay mű hangzott el: A *Nyitányfantázia* szimfonikus költemény, mely az 1989-es sopronpusztai határátörés, közismertebb nevén Pán-európai piknik huszadik évfordulója emlékére íródott Sopron város fölkérésére. Azt követte az 1966-ban komponált *Trombitaverseny*. A Schubert Jánosnak ajánlott művet a bemutató óta a szólam virtuozitása miatt nemigen játszották, de ezen a koncerten Boldoczky Gábor előadásában ismét felragyogott e versenymű. Harmadik műként előadásra került a *Vérnászból készített zenekari szvit*, mely az opera 1964-es bemutatóját két évvel követően született meg. A méltó emlékezést megkoronázta a szerző meghatározó példaképei, Kodály és Bartók egy-egy művének előadása. Megszólint a *Psalmus Hungaricus* és a *Táncszvit*.

Befejezésül emlékezzünk Szokolay Sándor elnök szavaira, melyeket a Magyar Kodály Társaság 1982. január 30-án megtartott második közgyűlésén mondott:

„...Visszaemlékszem annak az alakuló ülésnek az atmoszférájára. ...Érzékelhető volt számomra is az a szellem, az a hivatástudat, az a lelkesedés, ami a hagyományörzést, Kodály szellemi örökségének a továbbvitelét – és ezzel együtt egy nagy feladattudatot is jelentett.” (MKTH 1984/ V-VI. 9. o)

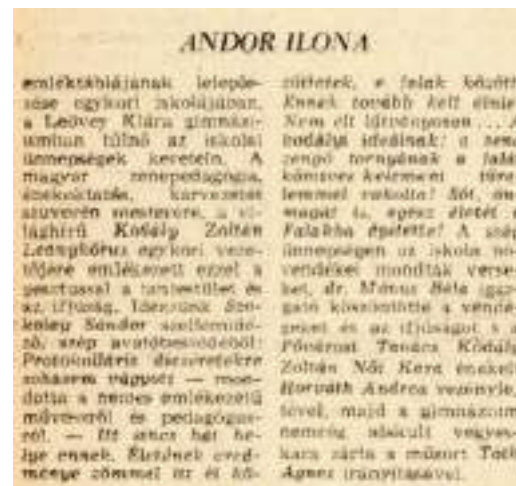
Köszönjük Szokolay Sándornak a kezdést, az alapozást, a példamutatást. Az elmúlt négy évtized megerősítette, tovább fejlesztette a Magyar Kodály Társaság hatáskörét. Bízunk a további eredményes munkában és lehetőségekben, szeretnénk követni Kodály Zoltán szándékát:

„Legyen a zene mindenkié!”

dr. Márkusné Natter-Nád Klára

Találkozási pontok Szokolay Sándorral

Első találkozásomnak pontos dátumára már nem emlékszem, mert gimnazistaként történt a '60-as évek második felében egy rádiófelvételen. Neve közsimert volt, mi pedig egy ad hoc kórusként vettünk részt a 6.-os stúdióban, mint ahogy egy alkalmi kizsenekar volt a kísérőnk is, de ő volt a karnagy! Talán egy mesejáték betét zenéje lehetett, ez gyakori volt akkoriban. A kézzel írott kottából – szólamkotta – tudtuk ki a szerző, de azt nem hogy ő fog vezényelni. Ilonka néni (Andor Ilona) válogatott be a kis csapatba, nevünk leadva a Bródy Sándor utcai portán és a megszokott Pagodán keresztül egyenesen a stúdióba igyekeztünk – ez bevett gyakorlatunk volt, gyakran megtettük – de az nem sokszor fordult elő, hogy élő zeneszerzővel találkozzunk... Ilonka nénit meglátva azonnal odafutott és úgy ölelgette, szinte el sem akarta engedni. A felvétel minden zökkenő nélkül lezajlott, ő precízben beintette a kórusrészeket és amit kért azt könnyedén megoldottuk. Áradt belőle a vitalitás, a friss jókedv. 1977-ben ő búcsúztatta Andor Ilonát, az ott elmondott beszéde az érző szívű ember megemlékezése volt. 1980-ban amikor az iskola (Leövey Klára Gimnázium) emléktáblát állított, természetesen ő avatta. A korabeli újság az Esti Hírlap és a Népszava is írt az eseményről:

Népszava, 1980. február 1., Raics István írása

Zeneakadémiai éveim alatt sokkal jobban megismerhettem, mert 1973-ban, III. évben ellenponttan tanárunk lett. Egy évig minden héten megpróbálta a tantárgy nem kevés kritériumát megtanítva nekünk és annak szépségét is elfogadtatva velünk elhítenni, hogy mi is tudunk valamit. Az órai közös feladatok, elemzések mindig egyértelműek voltak. A következő órára elkészített munkáink viszont nem voltak hibátlanok. Gyengeségeinken kedélyesen siklott át, a hibák javítása sem drákói szigorral történt – igen jóindulatú volt és kifejezetten kedvelte társaságunkat. Ez részünkről kölcsönös volt, nagy részvétellel néztük néha meggyötört és igen sápadt arcát

amikor a vesekő megkínózta. Akkoriban volt a Sámson című operájának a főpróba ideje ezért az egyik óránkat az Operaházban töltöttük, így bepillanthattunk az ilyen típusú munkák milyenségébe is. Olyannyira megszerette csoportunkat, hogy a diploma koncertünket is meghallgatta. Amikor már elkezdtem a tanítást nagy megtiszteltetés ért a részéről, mert felvételt nyertem a Magyar Kodály Társaságba – mint az első elnök írta alá a tagsági kártyámat.

Jól emlékszem a galántai kirándulásra is, melyet a MKT szervezett, fiatalként sok nagy nevű muzsikussal zarándokoltunk a Kodály által is kedvelt helyekre. Azonban szomorúan kezdődött az út, mert aznap halt meg Ádám Jenő, akit ő nagyon tisztelt. Alig lépett fel a busz lépcsőjén az indulás előtt, könnyekkel küszködve jelentette be társaságunknak a fájdalmas veszteséget. Fiatal tanárként kaptam tőle egy nagy paksaméta énekelni valót is az iskolai kórus számára. Sajnálattal vettem tudomásul visszavonulását, de megértettem – sőt egyre inkább értem! Bárhol találkoztam vele mindig nyitott volt a beszélgetésre, közvetlensége mindenkor jó példával szolgált. Jóval később, amikor az AIBT Kodály Kórusával CD-t készítettünk kevésbé énekelte egyneműkari XX. századi darabokból az ő kánonja is felvételre került és ez lett a lemez címe is: Énekszó, muzsikaszó.

B. Horváth Andrea

Az elnök nem ismer lehetetlent – Szokolay Sándor Kodály Zoltánnéval
MKT ARCHÍVUM

„Hogy lehet, illetve lehetne eljutni Bartókhoz? Vagy legalábbis közel kerülni hozzá? A népdalokon keresztül. A népdal-feldolgozásait venni először. Az igényes kompozíciókban ugyanis Bartók már nem idézi a népdalt, hanem asszimilálja, a népdalszerűség az egészet hatja át...

... Bartók muzsikájában megtalálható a magyar és más népek zenéje. Annnyira friss szellem volt, hogy mindent fölhasznált, amit értéknek talált, tekintet nélkül arra, hogy milyen nemzet fiainál gyűjtötte az anyagot. Már maga az a tény sokat mondó, hogy elindult föl kutatni, gyűjteni egy másik nemzet népzenejét; tudva, hogy a magáét csak úgy ismerheti meg, ha ismeri a másokét. És ez az értékes szemlélet. Követésre méltó.”

(Ág Tibor)

Forrás: Kodály Napok műsorfüzet, Galánta, 1981.

1963-ban Kodály így emlékezett Bartók műveinek Edinburgh-i előadása alkalmával: „Korai halála annál inkább elszomorít, mivel, saját szavaival szólva, »tele poggyással« távozott. Csodáljuk, amit véghezvitt, de sajnálnunk kell megíratlan műveit. Valamennyi annak a fáradhatatlan küzdelmének lett volna dokumentuma, melyet egy új, magasabb rendű emberi-ségért folytatott. Mint ahogy egész tevékenysége az volt.”

(Visszatekintés 3. 476. oldal)

140 éve született az ikercsillag Bartók Béla

Kassák Lajos

BARTÓK

Szóljunk valamit a zeneszerzőről is. Láthatod szárnyas kabátban a dobogón s az utcán, amint levett kalappal sétál a reggeli napsütésben.

Olyan vékony, mint a halszálka olyan fehér, mint egy lilium de ha leül a zongorához, Sárkányá változik át csörömpöl, sír és néha ugat. hogy elsőtéül az ég s a házak falai lebomlanak.

Egyáltalán nem arra való figura hogy a gyermekek elé álljon és megtanítsa őket kesztyűbe dudálni s a szülők iránti tiszteletre. Csak álmában fordítja felénk arcát csak muzsikál nekünk, és soha nem kérdezi, jelen vagyunk-e Ürfelmutatás pillanatában.

Naponta átlépi a jó és rossz határát s néha tarka virágcsokrokkal a kezében érkezik meg onnan, ahol a tűz kialszik a szüzek eltűnnek és a katonák meghalnak. Senki sem hinni el, hogy ő az a furcsa ember akit az angyal tüzes karddal kiűzött a Paradicsomból. Pedig kétségtelen, csakis ő lehet az a Sátán, aki levett kalappal sétál, vagy odail a zongorához csörömpöl, sír és néha ugat olyan irtózatosan hogy elsőtéül az ég s a házak falai beomlanak.

A konferenciát a hagyományokhoz híven **Dr. habil. Márkus Éva** egyetemi docens, dékán nyitotta meg. Népdalcsokorral énekes köszöntést hallhattunk **Horváth Éva Sára** IV. éves hallgatótól, majd dr. habil. **Döbrössy János** tanszékvezető, egyetemi tanár köszöntötte a résztvevőket. A konferencia levezetője dr. habil. **Kismartony Katalin** egyetemi docens volt.

A program a *Himnusz* közös éneklésével kezdődött, így tisztelegve a Magyar Kultúra Napja előtt. E jeles napot 1989. január 22. óta ünnepeljük annak emlékére, hogy Kölcsey Ferenc 1823-ban ezen a napon tisztázta le a *Himnusz* kéziratát és jelölte meg keletkezési dátumának.

A témához szorosan kapcsolódva **Hegedűsné Tóth Zsuzsanna**, a tanszék mestertanárának moderálásával egy izgalmas beszélgetés vette kezdetét a *Himnusz regényes története* című dokumentumfilm keletkezéséről, a munkálatok folyamatáról és az aktuális eseményekről. A meghívott vendégek **Tóth László Csaba**, a Budapesti Filharmóniai Társaság elnöke és **Becze Szilvia**, a Bartók Rádió műsorvezetője, szerkesztője voltak. A dokumentumfilmben Juhász Anna irodalmár és Becze Szilvia beszélgetnek a Himnusz irodalmi és zenei vonatkozásairól, valamint megismerhetjük Kölcseyt, Erkelt és az inspiráló kortársakat. A hallgatóság rövid részleteket láthatott a filmből, melyet másnap lehetett először megtekinteni a YouTube csatornán. A film mellett további érdekességekről lehet tájékozódni a nemrég létrejött *magyarhymnusz.hu* weboldalon.

A konferencia programja kulturális körképpel folytatódott, melyben **dr. Szabadi Magdolna 2011**¹ az ének-zenetanítás fejlődését foglalta össze az 1700-as évektől egészen a trianoni békeszerződés aláírásáig.

¹ SZABADI, M. (2011.) Different aspect of music therapy. *Studia Universitatis Babeş-Bolyai, series Musica*, 56(1)141-163.

A 18. század kezdeti időszaka különösen izgalmas volt, mely a nemzeti zenetanítás magyarországi kibontakozásának és a városi zenetanítás kezdetének időszaka is egyben. Az 1890-es évek végén létrejött önállóult zeneiskolák megalakulásáig hosszú út vezetett, melyen meghatározó állomások voltak Pest, Pozsony és Pécs iskolái, valamint Szeged és Debrecen Hangászati Egyesületei. Szabadi Magdolna részletesen kitért a különböző elnevezésű magánzeneiskolákra – líceum, zenede, konzervatórium, akadémia –, és a különböző zenei intézmények, mint a zene-tanárképző és zenei szakiskolák megalakulására. Az 1900-as években megalakult Fodor Zeneiskola (1904), a Fővárosi Tanács által támogatott Felsőbb Zeneiskola (1910) és az Országos Magyar Királyi Zeneművészeti Főiskola tanterve is megfogalmazódott. Az első világháború végén létrejött trianoni békeszerződés után 11 állami zeneiskola maradt a közoktatásügyi minisztérium hatása alatt.

Kovács Katalin a kisgyerekek között éneklő pedagógusok hangképzésével kapcsolatos problémákra próbált jól hasznosítható megoldásokat mutatni. A vokális alapú zeneoktatásban énekhangunk az elsődleges hangszerünk, ezért ennek megóvására és megfelelő karbantartására fokozottan szükségünk van. A hang túlerőltetése, a légúti ártalmak, a helytelen szokások mind a hangunkat veszélyeztetik, a rosszul berögzült technikai instrukciók (pl. Énekelj hangosabban!) pedig az éneklés kárára lehetnek. Kovács Katalin részletezte a szép hangot rossz irányba befolyásoló tényezőket és rámutatott arra, hogy kellő énektechnikai tudás birtokában megőrizhető a hang egészsége.

Hegedűsné Tóth Zsuzsanna Forrai Katalin: *Ének az óvodában* könyve zenei anyagának változásairól készített áttekintést. A mai napig az óvodai zenei nevelés és módszertan alpművének tekinthető könyv előzménye az 1957-ben kiadott első verzió volt, majd 1974-ben Forrai Katalin mintegy összegzőként kiadta terjedelmes munkáját. A könyv 2004-ig, Forrai haláláig összesen 16 kiadást ért meg. Az előadás részletesen kitért arra, hogyan formálódott a könyv zenei anyaga a Magyar Népzene Tárából, valamint Kodály 333-as olvasógyakorlatának 180 dallamára miként került szöveg Weöres Sándor és Károlyi Amy tollából. Az előadásban hallhattunk a könyv folyamatos korszerűsödéséről, az életkorhoz alakított mozgásformák megjelenéséről, a tartalmi változások okairól, pedagógiai-, szakmai- és történelmi-politikai szempontokról. Mindezt sok érdekes fotó és kottamelléklet színesítette.

Mucsi Veronika prezentációja szorosan kapcsolódott az előző előadáshoz: Jean Senior *Music in Preschool* című könyvét több szempontból összehasonlította az *Ének az óvodában* könyvvel. Az 1988-ban megjelent, angol-amerikai és afro-amerikai dalokat tartalmazó könyv egyrészt angol nyelvi környezetbe adaptálta a magyar gyermekdalokat, másrészt a magyar módszertant népszerűsítette. Az összehasonlítás rámutatott a két zenei világ különbségeire és a dalanyagok összetételére a mondókák,

népi gyermekdalok és komponált dalok terén. Az elhangzottakat magyar és angol nyelvű gyermekdalok kottaképei egészítették ki.

Tallér Zsófia zeneszerző, habilitált egyetemi tanár szakmai életútja és művei, valamint a kortárs zene jelentősége és gyerekkori befogadása volt **Dallos Márta** előadásának témája. A zeneszerző gazdag életművéből a gyermekeknek szánt művek kerültek központba, melyek magukban foglalják a kortárs zene befogadásának, a zenepedagógia és a zenei kompetenciák szerteágazó lehetőségeinek kérdéseit. Tallér Zsófia gyermekeknek szóló műveit többek között Marék Veronika népszerű meséi és versei ihlették: *Boribon* – A csapat, bábelőadás, *Kippkopp és Tiptopp* zongorasorozat, *Leander és Lenszirom* opera. Ez utóbbi, melyet a Magyar Állami Operaház három évadon át műsorán tartott kiváló lehetőséget teremt a koncertpedagógia számára a befogadóvá nevelés, a koncertlátogatás előkészítése és az élmények megteremtés által. Dallos Márta a gyerekek élményeinek kifejezését saját rajzaikon is bemutatta, valamint több zenei bejátszással illusztrálta Tallér zenei világát.

„*Ahol a szavak elhagynak bennünket, ott kezdődik a zene*”. Ezzel a Heinrich Heine idézettel kezdte előadását **Döbrössy János**, aki a szöveges éneklés, a megfelelő hangsúlyozás, a jó szövegejtés és az élményszerű éneklés fontosságáról beszélt. Kezdetben az édesanyák, majd a kisgyermeknevelők és az óvodapedagógusok példamutató szép beszéde alapozhatja meg, a későbbi énekórákon és kóruspróbákon megkívánt helyesen ritmizált és hangsúlyozott szövegkiejtést. A pontos prozódia, a szótagok hosszúságának megfelelő beszédszerű éneklés, a *legato* helyes használata az előadók igényességét mutatja nyelvünk szépségei iránt. Döbrössy János a hétköznapi beszédből hozott humoros példákkal szemléltette a rossz hangsúlyozás okozta kényes félreértéseket. Éppen ezért nem szabad engedni, hogy nyelvünk szépsége ellaposodjon, íze-zamata megkopjon. A szép beszéd örömét vissza kell hoznunk a mindennapi használatba és az éneklésbe. Előadásának üzenete Kodály szavait erősíthetik bennünk: „*semmi sem jellemző annyira a nyelvre, mint sajátos hangzása ... megismerni róla a nyelvet már messziről, amikor a szót még nem is értjük*”.

Dévai Adrienn a nagymúltú békés-tarhosi Énekiskola „hét és fél évről” tartott előadást. Az izgalmas, dokumentációkkal és fotókkal illusztrált történeti összefoglaló a második világháború befejezését követően az 1946-os első tantervtől kezdődött. A Kodály nyomdokain haladó Gulyás György által elképzelt Zenei Líceum megvalósítását és sorsát lépésről lépésre követhettük. Az 1945-ös Emlékirat pontjai, az iskola támogatói és ellenzői, az 1946-os költségvetési jóváhagyás, az *Országos Állami Ének és Zenei Szakirányú Líceum és Tanítóképző Intézet* és a hozzá kapcsolódó *Ének-zenei Gyakorló Általános Iskola és Tanulóotthon* megalakulása mind részletesen tárult fel. A zenei nevelés, a fejlesztések, a látogatások, az iskola átszervezése, a 1953. május 1-i Zenepavilon

avatása Kodály avatóbeszédével, majd a tarhosi „per” és a csendes megszűnés kerek történeté állt össze az előadás végére.

Az idén kettős évfordulóra emlékezünk: Liszt Ferenc születésének 210. és Bartók Béla születésének 140. évfordulójára. Ezekhez az évfordulókhoz kapcsolódott **Kismartony Katalin** előadása, melynek mesészerű címe - *Bölcső, altató, bogarak, madarak* – különleges összművészeti élményt adott. A bölcső Liszt Ferenc *A bölcsőtől a síríg* című utolsó szimfonikus költeményének első tételére reflektált. Liszt barátjának, Zichy Mihály grófnak egy hangversenyerem freskójához készült híres tollrajzát zenehallgatás alatt láthattuk a *Magyar zene és kép*² című könyvből. Bartók szlovák népdalfeldolgozás kompozíciójából, a *Falun*-ból az Altatódal egyik bölcsődala hangzott el kétféle feldolgozásban, egy Chagall festmény megtekintésével. Bartók természethez fűződő mély kötődéséről szóltak a 2017-es *Bartók hazatér* című film rövid bejátszásai. A zenei részletek a *Szonáta két zongorára és ütőkre*, valamint a *2. zongoraverseny 3. tételéből* hangzottak el. Ez utóbbi derűs madárhangjaival Bartók természet szeretetének egyik legszebb példája.

Szintén a Bartók évfordulóhoz kapcsolódott **Szesztay Zsuzsa** Bartók korai zongoraműveiről szóló előadása, melyhez válogatás kapcsolódott a *Gyermekeknek* című zongorasorozat 1. füzetéből. Az 1904-1911 közötti évek eseményeit követhettük végig: a népdalgűjtések kezdetét, a Kodálylyal közös első népdalgűjtemény megjelenését, és ezzel párhuzamosan a zongoraművek egyre karcosabb, egyéni hangvételének kialakulását. Az előadáshoz saját zongorafelvétel társult a *Gyermekeknek* 1. füzetének 9 kis remekművéből, melyek rövid elemzéssel kerültek közelebb a hallgatósághoz. Ennek bemutatására azonban technikai problémák miatt sajnos csak részben kerülhetett sor.

A konferencia végén lehetőség nyílt a hallgatóság kérdéseinek megválaszolására.

Hálásak lehetünk azért, hogy a kényes online kapcsolattartás ideje alatt is sikerült megrendezni a konferenciát és átadni a magyar kultúra témakörében szerteágazó gondolatokat, értékeket.

Végül szeretném kifejezni köszönetemet a szervezőknek: az ELTE Tanító- és Óvóképző Kar Ének-zenei Tanszéke oktatóinak, Döbrössy János Tanszékvezetőnek, Kismartony Katalin moderátornak, az ELTE TÓK Hagyományörző Alapítvány és az Óvó- és Tanítóképzők Egyesületének.

Bízunk abban, hogy jövőre nem maradnak el az élő bemutatók és a közös éneklések sem!

Budapest, 2021. február 27.

dr. Szesztay Zsuzsa adjunktus
ELTE TÓK Ének-zenei Tanszék

² KIESELBACH TAMÁS (2007): *Magyar zene és kép*, Corvina, Budapest.

Holy Names, Kodály, 2019

Első tekintetre úgy vélnénk, az Egyesült Államok „pop-zenétől dominált”, „sok szempontból felületes”, „múló divatokkal terhes” kultúrájában Kodály zenei víziója nem verhet gyökeret – ezzel a gondolattal kezdte 1997-ben kecskeméti referátumát Eugenia „Jean” Sinor asszony, bloomingtoni egyetemi tanár, a Nemzetközi Kodály Társaság akkori, és alig két év múltán tragikusan korán elhunyt elnöke.¹ Előadása azután rövid összefoglalását adja a kodályi eszmék már akkor majd negyven éves – az 1958. évi koppenhágai ISME konferencia inspirációja nyomán kibontakozó – amerikai diadalútjának. Azóta újabb évtizedek múltak el, Amerikában és minden kontinensen számtalan „Kodály-trained teacher” működik; mintha telítődne (?) a világ a kodályi inspirációval. „Kodályi inspiráció” – mit is jelent? Nem lehet egy-két szóval meghatározni – még nincs rá „egy-két” szavunk, sokszavas körülírásaink vannak. „Kodály-inspired classroom, teaching, music education, music programs”; olykor igeként is szerepel: Kodály inspired a revolution (in the teaching of music).²

Valóban revolúcióként csodálkozott rá a világ magára a szorosan vett módszerre, annak sok – ma sokak által túlhaladottnak értékelt – elemére, a Szovjetuniótól az Egyesült Államokig. „Amíg személyesen nem találkozzunk, le kell írnom azt a szédítő érzést, ami itt volt, amit itt a mi módszerünkkel keltettem. (...) a millió kérdés, amelyet feltettek, a nap 24 óráját is elfoglalja. (...) az előadás szünetében kézjeleket magyaráztattak velem!” – érzékelteti az orosz kollégák érdeklődését Szőnyi Erzsébet 1963-ban.³ „A tanulók annyira szerették ezeket a játékokat, hogy még az óráközi szünetben is ritmus- és dallamviszhangot tapsoltak, énekeltek az udvaron, igencsak meglepve a többi tanárt és a dolgozókat” – sorol kaliforniai élményeket ugyanebből az időből egy kései emlékirat.⁴ Ugyan-

¹ Jean Sinor: [Kodály zenepedagógiai eszméi a nagyvilágban – Amerikai Egyesült Államok] előadás, in Szőnyi Erzsébet (szerk.): *Kodály Zoltán nevelési eszméi a harmadik évezred küszöbén. A Nemzetközi Kodály Konferencia (1997. IX. 22–24.) Zenepedagógiai szekciójának anyaga*, Kecskemét, 1999. Kodály Intézet, pp. 120–126., idézetek a 120. oldalról. Az előadás magyar nyelven hangzott el, lásd Szőnyi Erzsébet előszavát, pp. 5–6.

² Például az International Kodály Society (IKS) honlapján és egy amerikai facebook-oldalon (Sing with Nancy). Az itt és a továbbiakban hivatkozott internetes források utolsó megtekintése: 2020. június 1.

³ Levél Kodályhoz, 1963. január 19. Idézi Bónis Ferenc: A „Százéves terv” történetéhez – Szőnyi Erzsébet és Kodály Zoltán levelezése, *Magyar Szemle*, Új folyam 2014/5-6. szám, pp. 77–112. (108.) <http://www.magarszemle.hu/cikk/a-szazeves-terv-tortenetehez-szonyi-erzsebet-es-kodaly-zoltan-levelezese>.

⁴ „The students liked these activities so much that they even echo clapped and sang during their recess time on the playground, making a big impression on the rest of the teachers and staff.” Trudi Lee Richards – Robin Richards-Quinteros – Susanne Richards Shrift – John Richards: *Wake up Singing! Our Life with Mary Helen Richards and Education Through Music. The Memoirs of Professor C. W. „Ricky” Richards*, s. I. 2007. Xlibris US – Pangea Press, p. 73. (A továbbiakban: *Wake up Singing!*)

ilyen lelkesek a tanárok is. „Azt tapasztaltam – idézzük most Szőnyi 1969-es emlékeit – hogy a Kodály-érdeklődők egy nyáron sorra »járják ki« az »iskolákat«, egyik tanfolyamról a másikra iratkoznak (...).”⁵

Revolúció, hiszen kézjeleivel – a kheironómia megszüntetve megőrzött eszközrendszerével – láthatóvá, a térben diszkrétte és motorosan átélhetővé teszi tér-idő-mozdulat eredendő egységét, játékká és társas interakcióvá emeli a hallás élesítését és a memória pallérozását, szavak nélkül is megérteni segíti a zene (és a világ) bonyolult és elvont összefüggéseit.

A kodályi forradalom ugyanakkor nem korlátozódik zseniálisan egyszerű módszeres eljárások együttesére. Zenei anyanyelvet ad, és még ennél is többet. Kodály víziója: életmód, antropológia, pedagógia, társadalom- és nemzetfelfogás. Kodály műve egyúttal művészetnek, szaktudománynak és filozófiának a világtörténelemben páratlan egysége, aminek a jelölésére a legegyszerűbb lenne a Mester nevét (habár *holy name*) köznévvé emelni. Más kérdés, hogy ebből a gazdag inspirációs forrásból ki, mikor, hol, mennyit és miként merít.

Amerika, úgy tűnik, az „első tekintetre” megfogalmazódó kétségek ellenére is jó táptalaj. Szakadatlanul és hihetetlen mértékben gyarapszik a Kodály-pedagógia irodalma, fellendültek a népzenei kutatások, él és hat Kodály zenéje. Mintha a vele, nézeteivel, művészetével szembeni gyanakvás odaát kisebb lenne, mint a mi vidékünkön. Ámbár egy 2014-es bostoni kiadvány is ’heves nacionalista’-ként (fervent nationalist) jellemzi,⁶ annak jeléül, hogy a fogalmak tisztázásra szorulnak,⁷ mégis, az őt (és Bartókot is) érintő, nem gyógyuló adornói elfogultság, amelynek európai virulenciájáról nem egyszer meggyőződhattünk,⁸ a tengerentúl eleve sok gyökerű kultúrájában úgy látszik, kevésbé fertőz. Mutatja ezt a kodályi program amerikai elterjedése; *ennek* a fertőzésnek egyik gócpontja a kaliforniai Oakland, az ottani Holy Names, ahol a Kodály-pedagógia immár fél évszázados múlttal bír, így 2019 nyarán jeles évfordulót ünnepelehetett és történelmi időszakra tekinthetett vissza.

Történelmi távlatot ad számunkra is, hogy a Kodály-pedagógia ottani útjának főbb vonalait és fordulópontjait áttekintsük, sajátosságait leírassuk, eredményeinek egyfajta mérlegét megvonhassuk.

⁵ Szőnyi Erzsébet: *Őt kontinensen a zene szolgálatában*, Budapest, 1979. Gondolat, p. 235. (A továbbiakban: *Őt kontinensen...*)

⁶ Michael Mark – Patrice Madura: *Contemporary Music Education*, Boston, 4/2014. Schirmer, p. 106.

⁷ „Nemzeti, aki jogot véd; nacionalista, aki jogot sért.” Illyés Gyula: Szakvizsgán – nacionalizmusból. Útjegyzetek, Bécs, 1970. május. In uő: *Útirajzok, esszék, tanulmányok*. Budapest, 1982. Szépirodalmi Könyvkiadó (Illyés Gyula Művei III.) pp. 747–766. <https://konyvtar.dia.hu/html/muvek/ILLYES/illyeso2118/illyeso2170/illyeso2170.html>.

⁸ „Kortalan” témák. Szerző Katalin interjúja Szőnyi Erzsébettel a Kodály-módszerről. *Parlando*, 2019/3. szám, https://www.parlando.hu/2019/2019-3/Szerzo_Katalin-SzonyiE.htm, eredetileg „Boldog lehet az az ország...” címen, *Zene-Zene-Tánc*, 1997/6. pp. 6–7. Szőnyi Erzsébet az interjúban érvelő választ ad egy voltaképpen érzelmi gyökerű felvetésre.

1. A Kodály-mozgalom amerikai kezdeteitől a kaliforniai tanárképzés megindulásáig

„Miféle hely az a Holy Names?”

„Kaliforniában szent helyek vannak”, magyarázta 1969-ben a Kodály-módszer *ottani* adaptálására vállalkozó magyar pedagógus⁹ – a vasfüggöny *innenső* oldalán, az értetlenkedő hivatalnak, egy olyan korszakban, amikor mindenhez „felsőbb engedély” kellett.

A szent hely

A Holy Names egy toleráns, katolikus szellemiségű iskola, mely küldetését, elkötelezettségét, a társadalom minden csoportja számára nyitottan, a személyiség teljes kibontakoztatásában és az Istenhit értékei szerinti nevelésben fogalmazza meg.¹⁰ 1868-ban alapították, helyi kezdeményezésre, Kanadából érkezett szerzetesek, Jézus és Mária Szent Neve Nővérei (Sisters of the Holy Names of Jesus and Mary¹¹), az intézmény a rend nevét 1908-tól főiskolaként – 1971-től Holy Names College (HNC) néven – és 2004 óta immár egyetemenként (HNU) is megőrizte. 1957-ben költözött jelenlegi helyére, az Oakland Hills ligetes domboldalaira.¹² A campus 1955–1958 között emelt épületeit, köztük a hangversenyeket is befogadó – hajdani növendék, utóbb nagylelkű támogató emlékének szentelt – kápolnát Milton Theodore Pflueger (1907–1993) tervezte.

Holy Names University, McLean Chapel
https://www.yelp.com/biz_photos/holy-names-university-mclean-chapel-oakland?select=avTLAAsCwbf6HU1ZKrk8VA

⁹ A tanárnő, Serényi Emma, mindjárt sorolta is a szent helyeket: San Francisco, Los Angeles, Santa Barbara, lásd Sr. Mary Alice Hein visszaemlékezését: In *Retrospect. The Kodály Phenomenon 1964–1997. Kodály Envoy*, Summer 1997. pp. 10–13. (10.) és újból Spring 2014. pp. 37–40. (37.)

¹⁰ A Holy Names University honlapján, <https://hnu.edu/about/mission-and-values/>.

¹¹ *Sœurs des Saints Noms de Jésus et de Marie*, SNJM.

¹² Kilátással a San Francisco-i öbölre. Szőnyi Erzsébet 1973-as leírása és fia, Gémes Péter grafikája alapján az arrafelé soha nem járt olvasó is maga elé idézheti a vidéket: *Öt kontinensen...* p. 301., 305.

Jelentős – a város és a régió kulturális életének igényeit is szolgáló – épülettel gazdagodott az intézmény 1994-ben, amikor megnyitotta kapuit a Valley Center, előadóteremmel, irodákkal, konferenciatermekkel és két, 390, ill. 125 fős színházteremmel; a nagyteremben rendezik az Éneklő Ifjúság mintáját követő fesztiválokat, kórustalálkozókat.

A hatalmas egyetemi campus térképén N betű jelöli az említett, méreteiben is impozáns kápolnát (McLean Chapel), C: a művészeti oktatás helyszíne (Kennedy Building), D: az előadóművészeti központ (Valley Center).

Holy Names University – a campus térképe
<https://hnu.edu/campus-map/>

Tehát ide, a Kennedy épület előadótermeibe és a McLean kápolnába fogunk megérkezni, a Holy Names Kodály-elvű zenei képzéseinek 2019 júliusában rendezett félévszázados ünnepségeire.

Lássuk azonban, hogyan indult, milyen utat járt be a Kodály-módszer Oaklandben!

Honnan az indíttatás? Honnan a szellemi és anyagi háttér? Ott, a Csendes Óceán partvidékén, két esztendővel Kodály Zoltán halála után.

Az indulás

A Holy Names curriculumában a zene mindig is, az oktatás minden szintjén, hangsúlyosan szerepelt. Gimnáziumában nagy létszámú ének- és zenekar működött,¹³ főiskoláján zenei képzés is folyt. Mary Alice Hein főtisztelendő nővér évszázados alapokra építve szervezhette meg 1969-ben a HNC Kodály Programját.

Sister Hein 1952-ben lépett a rendbe, és 1954-es fogadalomtételétől kezdve a zenepedagógiának is szentelte életét, San Francisco-i, majd

¹³ Egy 1949-es fotó megőrökíti a nővérek gimnáziumának ének-zenekari növendék-hangversenyét: <http://www.catholicvoiceoakland.org/2008/08-06-09/inthisissue9.htm>.

oaklandi elemi iskolákban (Saint Monica, illetve Maryrose), azután a Holy Names középiskolájában, végül 1963-tól nyugdíjba vonulásáig a főiskola tanáraként. Kodály pedagógiai elveit 1966-ban ismerte meg a közeli Stanford-ban.

„Alig egy órányi autótú Oaklandtól”¹⁴ – írja a nővér, mintegy tanúságtételként arról, hogy csodáért, sorsfordító tapasztalásokért nem kell messzire menni. A Stanford University zenei tanszéke azon a nyáron egyhetes tanfolyamot szervezett, amelyen előadást tartott Kodály Zoltán és Szőnyi Erzsébet, bemutató tanításra pedig – saját iskolai osztályaival – Lauren Anne Abernethy, illetve Mary Helen Richards vállalkozott.¹⁵ Abernethy abban a tanévben még a Holy Names növendéke, 1965-től foglalkozott a Kodály-módszerrel,¹⁶ Richards 1958-ban, eleinte minden személyes kapcsolat nélkül, önjelöltől lett a módszer amerikai adaptációjának úttörője.

Előttörténet I: Mary Helen Richards

Egy kaliforniai pedagógus, aki a bőrén érzi a „tudományos-technikai forradalom” bővületében élő társadalom elfordulását a művészetektől, és miközben saját helyét keresi az ötvenes évek amerikai iskolájában, a zenei nevelés új módozatait és lehetőségeit fedezi fel – Kodály pedagógiájában.

A magyar zenei nevelésnek Ádám Jenő vitte hírét a világba, a már említett koppenhágai ISME konferencián tartott előadásával (1958),¹⁷ az erről közölt ismertetés (az amerikai *Christian Science Monitor* hasábjain) keltette föl iránta Mary Helen Richards figyelmét¹⁸ – az amerikai iskolatörténetben elsőként. Nem ismerve hátterét és a kidolgozásában résztvevő munkatársak széles körét, elnevezi – Amerikában legalábbis ő nevezi el – „Kodály-módszer”-nek.¹⁹

Richards a University of Nebraska iskolazenei tanszékén szerzett diplomát,²⁰ a világháború után férjével Kaliforniában telepedett le és egy

Portola Valley-i iskolában tanított. Az említett újságcikk nyomán kapcsolatot keresett Kodállal, aki elküldte neki a Kodály–Ádám-féle 1-2. osztályos *Énekeskönyveket*. Képek, kották, ábrák, szövegek – angolra fordításukhoz Richards a helybeli magyar bencések²¹ segítségét kérte, s a magyar források alapján dolgozta ki és alkalmazta 1959-től tanári munkájában a Kodály–Ádám-módszer első amerikai adaptációját, készítette el kézikönyvét, amelyet „láthatóan Ádám Jenő eredeti énekeskönyvei inspiráltak.”²² Mire Kodállal először találkozott, 1962-ben, a kötet: a *Threshold to Music* (Küszöb a zenéhez²³ avagy A zene küszöbén²⁴) kézírata készen állt.

A *Threshold* első kiadása, 1964 óta, egész Amerikában elterjedt: 1979-es adat szerint negyvennégyezer iskola hivatalos tananyaga, például Seattle 86 elemi iskolája közül 54-ben használták.²⁵ Sikerének egyik titka lehet, hogy „zenei szakképzettség nélküli osztálytanítóknak nyújt segítséget az iskolai énektanításhoz”,²⁶ hiszen, paradox mottója szerint „mindenki énekelhet, még ha nem is tud”.²⁷ Richards 1962-től kezdődően öt alkalommal jött Magyarországra,²⁸ ahogy fogalmazott: iskoláról iskolára járt²⁹ (Andor Ilona, Serényi Emma és mások óráin), lenyűgözte, amit tapasztalt.³⁰

²¹ A Portola Valley-i magyar monostort 1956-os emigránsok alapították, *Magyar Kurír*, 2016. november 15. <https://www.magyardurir.hu/hirek/60-eves-magyar-bencsek-alapitasa-kaliforniaban>.

²² Jerry Louis Jaccard: *Dallamok és disszonanciák. A zene nagykövete Szőnyi Erzsébet. [A Tear in the Curtain. The Musical Diplomacy of Erzsébet Szőnyi: Musician, Composer, Teacher of Teachers, New York, 2014. Peter Lang Publishing.]* Fordította Terts István. Budapest, 2016. Nap Kiadó (Álarcok sorozat), p. 136. Richards könyvének konzultánsaként Szőnyi Erzsébet említi Dániel Scipiades Katinka és Darázs Árpád Kaliforniában élő magyar pedagógusokat, *Öt kontinensen...* p. 185.

²³ *Öt kontinensen...* p. 185., 242.

²⁴ Sinor i. m. p. 122.

²⁵ *Öt kontinensen...* p. 242.

²⁶ *Öt kontinensen...* p. 167.

²⁷ Everyone can sing, even if they can't, *Wake up Singing!* p. 87. Richards pedagógiájának ellentmondásos értékeléséről lásd Jaccard i. m. pp. 136–137. főszöveg és lábjegyzet.

²⁸ Sinor i. m. p. 121., Jaccard i. m. pp. 135–136. Megjegyzendő, hogy Richards első magyarországi tanulmányútja 1962 áprilisában volt, majd ugyanazon év nyarán érkezett újból Budapestre, és ekkor, tehát második látogatása alkalmával találkozott személyesen Kodállal, lásd *Wake up Singing!* pp. 81–87. Vö. Peggy Bennett: *From Threshold to Music to Education Through Music: a Collaboration of the Principles of Zoltan Kodaly and the Work of Mary Helen Richards*, kutatási beszámoló, Texas, 1987. Music Educators Association, p. 2. <http://www.peggydbennett.com/wp-content/uploads/2010/07/TMEA-From-Threshold-to-Music-to-Education-Through-Music1.pdf>. A *Wake up Singing!* ill. Bennett i. h. alapján Jaccard néhány adata és föltevése helyesbítést kíván.

²⁹ *Wake up Singing!* p. 83.

³⁰ Egyik – vélhetően az első – látogatása során Szőnyi Erzsébet kalauzolta, találkozásaikról lásd Jaccard i. m. pp. 135–136., Richards magyarországi fogadtatásáról Szőnyi nevének említése nélkül *Wake up Singing!* i. h. És viszont: Richards volt a Kodály-házaspár és Szőnyi Erzsébet kaliforniai kalauza 1966 júliusában, olvasmányos leírását adja *Wake up Singing!* p. 98., és *Öt kontinensen...* pp. 161–162. Andor Ilona szerepéről lásd Bennett i. h., Serényi Emmáról lásd Platty Sarolta: A Holy Names College (Oakland, California, USA) Kodály Programjának harminc éves története. In Ittész Mihály (szerk.): *A Kodály Intézet IV. jubileumi évkönyve 1975–2000*. Kecskemét, 2001. Kodály Intézet, pp. 101–104. (101.) Serényi tanításainak hatása a *Threshold* ki-dolgozása során is érvényesült, lásd a 9. jegyzetben i. h.

¹⁴ Mary Alice Hein cím nélküli írása, in László Vikár (ed.): *Reflections on Kodály*, Budapest, 1985. IKS, pp. 75–94. (76). (A továbbiakban: *Reflections...*)

¹⁵ Alan Strong: Kodály in America 1966. *Kodály Envoy*, Summer 1991. pp. 4–8. (5–6), továbbá Mary Alice Hein SNJM: *The Legacy of Zoltán Kodály an Oral History Perspective*, Budapest 1992. IKS, p. 14.

¹⁶ History of Northwest Kodály Educators, a division of OAKE, <https://nwkehistorian.wordpress.com/tag/lauren-abernethy/>.

¹⁷ Vö. Fehér Anikó: Kodály-módszer kontinenseken át. In uő (szerk.): „Mozgó dó...” *Gondolatok Kodály Zoltán zenepedagógiai módszeréről*. Budapest, 2020. Magyar Művészeti Akadémia Művészetelméleti és Módszertani Kutatóintézet (Műhelytanulmányok II/4.), https://www.mma-mmki.hu/userfiles/Working-papers/MMAMMKI Muhelytanulmanyok_2evf4_MozgoDo_beliv.pdf, pp. 63–80. (66.)

¹⁸ *Öt kontinensen...* p. 42., Sinor i. m. p. 121.

¹⁹ Daniel Scipiades Katinka: The fiftieth anniversary of the use of the „Kodály–Ádám Method” in the United States: Looking backward – looking forward. *Crescendo*, 2000 (2) pp. 1–6., továbbá 2005. február 2-i közlése, in Lynnda Marie Nunn Fuller: *History of the inclusion of Orff and Kodály methodologies in Oregon music educator preparation*, doktori értekezés, Texas Tech University, 2005. p. 33. https://ttu-ir.tdl.org/bitstream/handle/2346/1153/Fuller_Lynnda_Diss.pdf;sequence=1.

²⁰ *Wake up Singing!* p. 33.

Kodállal történt találkozása, a tőle személyesen kapott útmutatás azonban a szerzőt egy új úton indította el, amelynek során már nem az *eredeti módszert*, hanem – szándéka szerint – a *kodályi elveket* ültette át az amerikai iskola világába. Az új irány: az *Education Through Music* (Nevelés zene által), Richards 1971-ben publikált könyvének címe is.³¹ Ebben, a magyar módszer felől tekintve „... eléggé messze került az eredeti irányvonalától”,³² említi így is: Kodály–Richards Method.³³

Mary Helen Richards a Kodály-módszer amerikai történetében tagadhatatlanul kivételes szerepet játszik. Amikor Dániel Scipiades Katinka, a budapesti Zeneakadémia egykori neveltje, 1960-ban Kaliforniába érkezik, az ő munkássága nyomán figyel fel a Kodály-módszerre³⁴, és lesz annak hathatós képviselője. 1965-ben, az ugyancsak útkereső Denise Bacon, a bostoni Kodály Intézet későbbi alapítója, a Thresholdban ismerte fel a zenei írás-olvasás tanításának alkalmas módját és Richards révén találkozott a Kodály-házaspárral 1965 júliusában.³⁵ Ugyancsak Richardsnak köszönhető Kodály 1966-os stanfordi meghívása, hiszen férje a Stanford University professzora volt.³⁶ Végül, a *Threshold* 1966-os bloomingtoni és stanfordi bemutatói sokak érdeklődését irányították a Mesterre: a névsorban Elisabeth (Betsy) McLaughlin-Moll és Sr. Lorna Zemke OSF³⁷ mellett Sr. Hein is szerepel.³⁸

Háttér: európai zenei örökség, amerikai nemzeti reneszánsz, két világrendszer

Ahogy az ún. Kodály-módszer adaptálása nem korlátozódik „osztálytermi technikák” átvételére, jöhet a zenepedagógus a maga közvetlen szakterületén elsőként erre csodálkozik rá, mint olyasmire, „amit még soha nem látott és hallott”,³⁹ úgy a módszer történelmi léptékek mérve hihetetlenül gyors nemzetközi térhódításának okai is mélyebben keresendők. Alexander Ringer, a módszer hathatós amerikai támogatója – aki a szimplifikáló *Kodály-method* kifejezés helyébe a *Kodály-inspired*

teaching terminust állította⁴⁰ – és más elemzők is rámutatnak a siker háttérben kitapintható kulturális, társadalmi és történelmi tényezőkre.

E tényezők egyike az amerikai népesség meghatározó angolszász elemeinek protestáns öröksége, amelyben a gyülekezeti és házi zenélés a mindennapi élet szerves részeként – mintegy *második anyanyelvként* – létezik, és a zenei írás-olvasás kultúrája, ha nem is éppen általános, de széles körben elterjedt, jöhet a fogyasztói szemlélet ezen a téren is kifejtő romboló hatását.⁴¹ Ilyen, évszázadokon át gondosan művelt talajon, ahol az angliai mintát követő énekes iskolának is vannak már 18. századi példái,⁴² egy, a zenélést az emberi élet szerves részének tekintő koncepció magvetése jó termést hozhat.

A zenei tényező mellett a társadalmi mozgások hangsúlyt adnak a koncepció *népi* elemének. Új jelenség ugyanis a huszadik század második harmadának Amerikájában a korábban domináns „a népek olvasztótégléje” szemlélet háttérbe szorulása és a helyébe lépő nemzeti-nemzetiségi reneszánsz, amely a jogok, a gazdasági lehetőségek és a kultúra dimenziójában egyaránt teret követelt magának. A bevándorlás újabb és újabb hullámai – Kaliforniában mindenekelőtt a spanyol ajkú népességé – felerősítették a különböző népcsoportok öntudatára ébredését, felértékelődtek a helyi és regionális hagyományok,⁴³ benne az a zenei örökség, amelyre az egyes népek mint identitásképző, -erősítő elemre, kodályi szemlélettel *zenei anyanyelvre* tekinthetnek. Ebben az összefüggésben felerősödik és egészen új értelmet nyer a Kodály-filozófia egyik alapvető – sokak által alul értékelt, nem egyszer méltatlanul kárhozott – dimenziója, amelynek lényegét az egyik elemző így fogalmazza meg: „nem a *népdal* itt a fontos, hanem a nép.”⁴⁴

³¹ Bennett i. m. p. 10.

³² *Öt kontinensen...* p. 185.

³³ James Garner: Kodály-Richards Method Success in Taft Schools. *California Music Educators Association News*, April 1968., lásd Micheál Houlahan – Philip Tacka: *Zoltán Kodály. A Guide to Research*. New York – London, 1998. Garland, 844. szám.

³⁴ Sinor i. m. p. 122.

³⁵ Denise Bacon: *History in the Making... A Musical Revolution*. Előadás, OAKE konferencia, 2001. március 9. Lásd *Kodály Envoy*, Fall 2001. pp. 9–12. (9.) Vö. Sinor i. m. p. 123.

³⁶ Jaccard i. m. p. 136.

³⁷ Ordo S. Francisci (ferences nővérek).

³⁸ Sinor i. h.

³⁹ „American teachers had never seen or heard anything like it” – írja a *Threshold* elsöprő sikeréről Denise Bacon: The Adaptation of Kodály's Concept of Music Education in America. Early Steps – An Historical Perspective. In: *Reflections...* pp. 15–31. (15.)

⁴⁰ Alexander (Lothar) Ringer: In the Kodály Mode. Some Personal Reflections. In: *Reflections...* pp. 194–206. (205.) A terminológiai nehézségekről szölkünk bevezetőnkben, vö. Gönczy László: Kodály-koncepció: A megértés és alkalmazás nehézségei Magyarországon. *Magyar Pedagógia* 2009. 2. szám, pp. 169–185. http://www.magyarpedagogia.hu/document/Gonczy_MP1092.pdf

⁴¹ I. m. p. 200. Ringer a Kodály-iskolákban látottakról fogalmaz így: „a gyerekek második nyelvként tanulták a zenét” ([...] Hungarian children were taught music as a second language), i. m. p. 196. Második nyelvként: vagyis hallás-hangoztatás-írás-olvasás, szemantika és szintaxis egységében.

⁴² Kathryn Smith: Historical Perspective and Reflections on an Early American Solfege Tradition, *Kodály Envoy*, Fall 1993. pp. 41–48.

⁴³ Ringer i. m. p. 198. Sok idevágó elemzésből idézzünk csupán egyetlen megállapítást: „Az »amerikainak lenni« érzés (...) a különbözőségekből, a pluralitásból és a kulturális sokszínűségekből is táplálkozik. Amerika ma már nem a nemzetközi szociológiai alapművek által bemutatott »fehér, protestáns, angolszász férfiak« világa.” Rada Péter: Észak-Amerika: az Amerikai Egyesült Államok, in: Háda Béla – N. Rózsa Erzsébet (szerk.): *Regionális tanulmányok*, Budapest, 2016. Nemzeti Közszerzői Egyetem, pp. 43–64. (43–44.)

⁴⁴ Kádár György: Kodály Zoltán aktualitása, in: *Magyar Szemle* 2007/11-12. szám, pp. 117–140. (130.) Kádár tézise különben mélyebb elemzést érdemlő összhangban áll Szönyi Erzsébet megközelítésével, amelyre fentebb, a 8. jegyzetben utaltunk.

Nagyon sajátos és áttételes módokon készítette elő a talajt a kodályi nevelés számára és járult hozzá annak terjedéséhez-terjesztéséhez a két-pólusú világ. 1957. október negyedike, az első szovjet műhold pályára állítása ugyanis új korszakot indított az amerikai nevelésügyben. Az irodalom így nevezi: poszt-Szputnyik éra; hatásának elemzésére különböző összefüggésben – zenei vonatkozásban is – vissza-visszatérnek, tanulmányozására fél évszázad múltán is konferenciát szentelnek: „How Sputnik changed U. S. Education.”⁴⁵ Hogyan változtatta meg? A közvetlen reakció: elfordulás a humanioráktól, hogy az erőket a két világrendszer versenyében „a technológia korának” szükségleteire összpontosítsák. Az első vesztes az oktatásban a zene – ez az a veszteség, amelyet Mary Helen Richards mindjárt közvetlenül megtapasztalt, amikor tanári pályája elején énekóra helyett napközi foglalkozásokhoz osztották be.⁴⁶ Ugyanakkor szinte azonnal megjelenik az ellenhatás, szakemberek figyelmeztetnek az egyoldalú intellektuális terhelés veszélyeire és keresik a művészetek új helyét az oktatásban.⁴⁷ Nem könnyen találják; az edukacionalisták (Kodály talán így fordítaná: „tanügyi bácsik”) reformjai sokszor vezetnek zsákutcába. Ennek fel- és beismerése történt meg azon a nemzetközi zenepedagógiai szemináriumon, 1966 augusztusában,⁴⁸ amelynek témái között – mint lehetséges válasz a felmerülő kérdésekre – a Kodály-pedagógia is szerepelt.

Ám nemcsak ilyen átfogó, filozófiai kérdések – ’milyen az ember és hogyan kell nevelni’ – vetődnek fel, hanem belépnek egészen gyakorlati, politikai motivációk is. A hatvanas években az Egyesült Államok kormánya a szocialista országokkal történő kapcsolatépítésre törekszik, amelyhez jó lehetőséget kínált a Kodály-pedagógia iránt feltámadó széleskörű szakmai érdeklődés. Bizonyára ennek is köszönhető, hogy Ringer professzor első lépései – melyekhez a világhírű hegedűs Isaac Stern személyében talal szövetségesre – már Kodály Zoltán életében mintegy hivatalosan is megnyitják az amerikai iskolák kapuit a magyar módszer előtt: a kormányzat mellett működő Nemzeti Művészeti Tanács nagyvonalú támogatást ajánl a pedagógusok magyarországi tanulmányaihoz.⁴⁹ Ugyancsak nagyvonalú támogatást élvezett Sr. Hein kaliforniai küldetése,⁵⁰ melyhez a Ford Alapítvány és az 1968-ban létrehívott Nemzetközi

Tudományos és Kulturális Kapcsolatok Bizottsága⁵¹ biztosította a szükséges anyagi forrásokat, utóbbi szervezet 1971-ben egyenesen kezdeményezőként lép fel a Kodály-kapcsolatok bővítése ügyében.

A Kodály-módszer – avagy Kodály-inspired teaching – az 1960-as, ’70-es években tehát fontos kultúrdiplomáciai funkciót teljesít, persze azután is, a változó viszonyok közepette. Akkor a kétféle, ellentétes társadalomfilozófiára és különböző mítoszokra épülő, politikailag szembenálló országokat kellett összekötnie, egy magasabb, az „emberi lényegét” megragadó szinten. Alexander Ringer, akinek Kodály-reflexióira már hivatkoztunk (írásában egyaránt reflektál az *emberre* és a *gondolkodóra*), rámutat Kodály és híveinek azon diplomáciai teljesítményére, amely lehetővé tette – ahogyan ő fogalmaz – a „centralizált tervezgazdaság” körülményei között a zenei általános iskolák létrejöttét.⁵² Az az ellentmondás, amelyre a professzor utal, valójában nem itt, művészet és centralizáció között feszül, hanem magán a rendszeren belül, annak deklarált humanisztikus elvei és az elveket zárójelbe tévő gyakorlata között. A Kodály-diplomácia hazai sikere *ebből a nézőpontból* a zárójelek fel- és lebontása, a rendszer deklarált elveinek gyakorlati érvényre juttatása volt – egészen tekintve a társadalmi valóság szűk területén, de mégiscsak iskolák sokaságában. Másfelől viszont, a Kodály-pedagógia nyugati adaptációjának első kérdései sem szakmai vagy politikai vonatkozásban vetődnek fel, hanem abban, hogyan áll helyt az „üdvözítő” pedagógiai elméletek versenyében. Ami ugyancsak nem utolsó sorban diplomáciai kérdés, a diplomáciának egy másik szintjén: a széleskörű személyes kapcsolatépítés terepén.

A kodályi filozófia – és maga a Mester – alkalmas pillanatban lépett be a hatvanas évek közepén az amerikai útkeresések világába. Filozófiájának egyetemessége persze túlmutat pedagógiai elméletek versenyén és politikai célok szolgálatán: mint említettük, az emberről való gondolkodás centrális kérdéseire vezet, így *belső természeténél* fogva alkalmas rá, hogy összeköttetést teremtsen – ahogyan ezt Max Kaplan elemzése részletesebben is kifejti – két világrendszer, keleti és nyugati kultúra, technológia és ember, nevelés és művészet között.⁵³

⁴⁵ *The Harvard Gazette*, 2007. október 11. <https://news.harvard.edu/gazette/story/2007/10/how-sputnik-changed-u-s-education/>.

⁴⁶ Fuller, i. m. pp. 173–174.

⁴⁷ Philip Tacka – Micheál Houlihan: The Status of Music in the United States during the Nineteen-Sixties. A Foundation for the American Adaptation of the Kodály Concept. *Kodály Envoy*, Fall 1990. pp. 7–22. (7–8.)

⁴⁸ A helyszín: Ann Arbor, lásd Ringer i. m. p. 195. Vö. *Öt kontinensen...* pp. 152–155.

⁴⁹ National Council on Arts, 1966. lásd Ringer i. m. p. 196., Eöszte László: *Kodály Zoltán élete képekben és dokumentumokban*. Budapest, 1976. bővített kiadás, Zeneműkiadó, 236. kép. Megjegyzendő, ekkor, 1966 őszén már küszöbön áll az 1957-től (és voltaképpen már 1942-től) akadozó magyar-amerikai diplomáciai kapcsolatok nagyköveti szintre emelése, lásd <https://washington.mfa.gov.hu/page/fontos-datumok>.

⁵⁰ Hein, in: *Reflections...* p. 77., valamint *Öt kontinensen...* p. 303.

⁵¹ International Research and Exchanges Board, IREX, Szőnyi: *Öt kontinensen...* p. 303., Hein, in: *Reflections...* pp. 77–79.

⁵² Ringer i. m. pp. 199–200.

⁵³ A *Reflections...* kötethez írott bevezetésében, pp. 11–13. Megjegyzendő, hogy Szőnyi Erzsébet a Kodály-módszer világsikerét a népek zenekultúráinak a sokféleség ellenére meglévő – és az etnomuzikológiai kutatások nyomán mindinkább feltáruló – *hasonlóságai* alapján magyarázza, amely felismerés konzekvenciáit a zenepedagógia is levonja: „a magyar népzenei anyagra épített és eredetileg magyar gyermekek számára megkonstruált módszernek vannak olyan általános érvényű tulajdonságai, melyek most már a legkülönbözőbb népeknél adaptációra indítanak.” Szőnyi Erzsébet: A zenepedagógia helye a nagyvilágban. Előadás a Debreceni Zenepedagógiai Napokon, 1977. április 27–29., megjelent *Parlando*, 1978/7-8. szám, pp. 44–51. (45). A *Parlando*-közleményre dr. Márkusné Natter-Nád Klára figyelmeztetett, amiért itt mondok köszönetet.

Előtörténet II: Stanford 1966

Így került sor tehát, Kodály Zoltán három hónapos amerikai körútjának egyik állomásaként, a „történelmi találkozóra”⁵⁴ a Stanford Egyetem zenei tanszéke által az alapfokú zenei nevelésnek szentelt tanfolyamon,⁵⁵ 1966. augusztus 9–14. között.

Szónyi Erzsébet leírása szerint „a zsúfolásig megtelt nagyterem” hallgatósága – létszámukat Sr. Hein közel 400 főre becsüli – élénken érdeklődött „az övétől eltérő iskolarendszer és a népzeneire alapozott oktatás” részletei iránt. Az érdeklődők soraiban jelen volt Denise Bacon, Sr. Mary Alice Hein, Sr. Lorna Zemke és az amerikai Kodály-mozgalom sok későbbi meghatározó szereplője.⁵⁶ A stanfordi tapasztalatok sok résztvevő mellett Hein nővére is mély benyomást gyakoroltak: „Mindössze öt napig tartó műhelymunkára jelentkeztem, amit élvezni akartam, de amiről úgy gondoltam, rutin lesz az egész. Nem számoltam azzal, hogy az ott tapasztaltak milyen messzehatóan befolyásolnak majd, és nem csupán az én életemet, de országunk egész zenei nevelésének alakulását is.”⁵⁷ Sr. Hein a nyugati parton, Denise Bacon a keleti parton lett a Kodály-szemléletű tanárképzés elindítója (1969), Sr. Zemke készítette a Kodály-pedagógiáról az első doktori disszertációt Amerikában.⁵⁸ A Kodály-filozófia „messzeható befolyása” különben Amerikában is mihamar túllép a nevelés szűkebb körén, hiszen Sr. Zemke és mások levonják is „a zene mindenkié” elv végső konzekvenciáit: ha a zene mindenkié, akkor a bármely életkorban és életállapotban lévőké, legyen az magzat, koraszülött vagy demens; szolgálhatja a gyógyítást és alkalmazható a gyógypedagógia legkülönbözőbb területein, ha mindenkié, akkor „minden egyes emberé, az élet kezdetétől a végéig”.⁵⁹

Kodály 1966-os amerikai útjának fontos hozadéka, nemzetközi kapcsolatok építése és a pedagógiai gyakorlat adaptációjának hitelessége szempontjából egyaránt, hogy tudatosult az érdeklődőkben, milyen fontos a magyarországi szakemberek bevonása a kinti munkába, és kintiek magyarországi továbbképzése. Kodály maga, szűkkörű vagy sajtónyilat-

kozataiban egyaránt rámutatott az első amerikai adaptációknak a bemutatóórákon tapasztalt „elhajlásaira.”⁶⁰ „Még Mary Helen Richards is csak rövid időt töltött Magyarországon, és úgyszólván csak a felszín láttá, amit ennyi idő alatt láthatott. Ezért, amit ő csinál, az nem ugyanaz, mint amit mi csinálunk Magyarországon” – összegezi stanfordi benyomásait Kodály, az őt kérdező amerikai kollégának.⁶¹ Szorgalmazta is amerikai tanárok magyarországi tanulmányútjait: „El kell jönnie Magyarországra” – emlékszik Kodály hívására Lauren Abernethy.⁶² Ahogyan korábban Richards, úgy a következő években Abernethy⁶³, Bacon, Hein, Zemke és további nagyszámú pedagógus járt hosszabb-rövidebb magyarországi tanulmányúton, az amerikai Kodály-programok munkájában pedig nagyszámú magyar pedagógus vett és vesz részt mindmáig.

„Hitelesen kodályi és egészen amerikai”: a Holy Names új programjának indulása

A stanfordi tapasztalatok nyomán, hároméves előkészítő munkával és a Holy Names College zenei tanszékén folyó ének-tanári mesterképzésre (*Master of Music in Music Education*) építve 1969-ben indul az oaklandi Kodály Program.⁶⁴ Első lépésként többhetes nyári tanfolyamot (Summer Session) tartanak, majd megszervezik a nyári intézetet (Summer Kodály Institute). Az 1969-es nyári kurzus előadói: a Threshold-adaptációt bemutató Mary Helen Richards, és az ő ajánlására Magyarországról Serényi Emma, aki részt vesz a program kidolgozásában is.

Serényi Emma ahhoz a pedagógus-nemzedékhez tartozik, amelynek még személyes élményei vannak Kodály Zoltánról. Kaposvári gimnazistaként a harmincas évek elején, úgyszólván keletkezésükkel egyidőben találkozott az első Kodály-gyermekkarokkal, a Zeneakadémián Harmat Artúr, Bárdos Lajos növendéke, és ekként a Bárdos-osztályokat látogató Kodállal magával is kapcsolatba került. Tanári pályájának elején, Székesfehérvárott, a leánygimnázium énekkarával és a Városi Dalegyesület vegyeskarával nagy Kodály-kórusműveket szólaltat meg (többek között *Lengyel László, Liszt Ferenchez, Székely keserves*), a Vörösmarty Színházban bemutatott 1939. június 3-i műsorával magára vonja a zeneszerző

⁵⁴ A tanfolyam programjáról és jelentőségéről a magyar zenepedagógia amerikai kisugárzásában lásd *Öt kontinensen...* pp. 160–162. Vö. uő: *Kodály Zoltán nevelési eszméi*, Budapest, 1987. Tankönyvkiadó, p. 36. – Az eseményről publikus fotók: *Öt kontinensen...* p. 160. utáni 8. kép (Kodály oldalán Szónyi Erzsébet és dr. Wolfgang Kuhn, a stanfordi zenei tanszék vezetője; ugyanez in *Eősze* i. m. 235. kép); Bónis Ferenc: *Élet-pálya: Kodály Zoltán*, Budapest, 2011. Balassi Kiadó – Kodály Archívum, p. 667.

⁵⁵ Meghívóján ez az elnevezés szerepel: Institute in Elementary Music Education, lásd Jaccard i. m. p. 109.

⁵⁶ Vö. *Öt kontinensen...* p. 161.

⁵⁷ Idézi Jaccard i. m. p. 148., az idézet forrását lásd p. 134. 2. jegyzet.

⁵⁸ Szónyi 1979. p. 161.

⁵⁹ Sr. Lorna Zemke: Kodály: Looking Backward – Looking Forward, előadás az OAKE Midwestern Division konferenciáján (2017. október 27–29), *Kodály Envoy*, Winter 2018. pp. 24–26., idézet a 26. oldalról (... *Music is a right for every individual from the beginning of life to its ending*); Wanda Lathom: Application of Kodály Concepts in Music Therapy, *Journal of Music Therapy*, 11, Spring 1974. pp. 13–20.; Alan D. Strong, The Kodály Method applied to Special Education, *Kodály Envoy*, Winter 1983. pp. 3–9.

⁶⁰ Alan Strong, a 15. jegyzetben i. h., továbbá Kodály Zoltán: Zenei nevelés, embernevelés. Nyilatkozat, Stanford 1966. augusztus 14. In Kodály Zoltán: *Visszatekintés 3. Hátrahagyott írások, beszédek, nyilatkozatok*. Szerkesztette Bónis Ferenc. Budapest, 2007. Argumentum, pp. 203–209. (A továbbiakban: *Visszatekintés 3.*)

⁶¹ *Visszatekintés 3.* p. 207., vö. Szónyi Erzsébet stanfordi értékelésével: „Mary Helen Richards amerikai gyerekekkel történő bemutatói után éppen elég nagy szükség volt arra, hogy (...) elmagyarázzam a magyar zeneoktatási módszer alapjait.” *Öt kontinensen...* p. 161.

⁶² Idézi Kelly Foster Griffin: Lauren Anne Abernethy. In memoriam. *Kodály Envoy*, Summer 2019. pp. 9–10. (9.)

⁶³ Mary Helen Richards kíséretében; utóbb tanúsítványt szerzett a budapesti Zeneakadémián, vö. Jaccard i. m. p. 136.

⁶⁴ Jóllehet 1969 nyarán is tartottak már Kodály-kurzust („First Annual Kodály Summer Session”, lásd Hein, in *Reflections...* p. 76.), a Kodály Zenei Nevelési Program indulásának hivatalos időpontja 1969. szeptember 21. <https://www.hnu.edu/about/history/>.

figyelmét és kivívja a kritika elismerését. Vegyeskarával szerepelt Siófon, Győrben és a visszatért Kassán. Visszaemlékezéseiben székesfehérvári éveit (1937–41) pályája legfontosabb időszakaként tartja számon.⁶⁵ A háború után a fővárosban karnagy és tanár, az ő felkérésére, Kertész utcai általános iskoláisi számára írta Szőnyi Erzsébet *A makrancos királylány* című gyermekoperáját (1955).⁶⁶ Ugyanezen évtől 1971-ben történt nyugdíjba vonulásáig az ELTE Trefort utcai (korabeli nevén Ságvári Endre) gyakorlóiskolájának tanára – itteni munkáját látta Mary Helen Richards. Társszerzője egy gimnáziumi ének-zene tankönyvnek (1959). A Kodály-örökség letéteményeseként, előadóművészi, tanári és tantervkészítői hozománnyal érkezik tehát Oaklandbe.

A HNC új tanárképző programjáról 1969 augusztusában Sr. Hein konzultált az amerikai előadó-körúton lévő Szőnyi Erzsébettel.⁶⁷ Szőnyi általánosságban egyetértett a tervezettel, ugyanakkor a főtisztelendő nővért magyarországi tapasztalatcserére, a tanárképzés helyszíni tanulmányozására ösztönözte, hogy adaptációja (azaz átültetése egy másik kultúrába) legyen a lehető leghitelesebb és ugyanakkor illeszkedjék az amerikai képzési rendszerhez.⁶⁸ Sr. Hein a Ford Alapítvány támogatásával az 1970–71-es tanévet töltötte hazánkban, figyelte a Zeneakadémián folyó oktatást, részt vett az 1970. évi I. Kecskeméti Kodály Szemináriumon, járt számos iskolában, megismert sok magyar szakembert (Csík Miklós, Forrai Katalin, Hamvas Anna, Legányné Hegyi Erzsébet, Szabó Helga, Vikár László), és két – vele egyidőben magyarországi tanulmányokat folytató – amerikait is (Lois Choksy és Toni Locke). Így épült a Holy Names majdani tanári, előadói testülete.

„A fordulat éve”: Nemzetközi Kodály Szimpózium 1973

1973 szimbolikus évszám a Kodály-ügy történetében, amikor a két világrandszer közeledésének egyik építőköve lett. Az IREX⁶⁹ azzal bízta meg ugyanis Hein nővért, keresse az amerikai–magyar együttműködés bővítésének lehetőségeit. Így vetődött fel egy „bilaterális” Kodály-rendezvény gondolata, amely azután Szőnyi Erzsébet javaslatára lett multilaterálissá,⁷⁰ és amelynek az oaklandi Holy Names College adott otthont. Az Első

Nemzetközi Kodály Szimpózium („első”, hiszen hasonlóak sorát indította el, 2019-ben már a 24. Nemzetközi Kodály Szimpóziumot tartották, ezúttal Malaysiában), egyéves előkészítő munka eredményeképpen, 1973. augusztus 1–15. között valósult meg, az IREX támogatásával, 16 ország több mint félszáz szakemberének közreműködésével és nagyszámú érdeklődő hallgatóság, összesen mintegy 350 fő részvételével.⁷¹ A szimpózium előkészítésében Kodály Zoltánné is részt vett és azon maga is jelen volt.⁷² A rendezvényen 31 előadás és két kerekasztal-beszélgetés tárgyalt a magyar pedagógia sajátosságait és jelentőségét, adaptációjának lehetőségeit és az ezen a téren számos országban már elért eredményeket,⁷³ továbbá elméleti háttérét a zenetörténet, a pedagógia-pszichológia, illetve a folklór oldaláról.⁷⁴ Nyomatásban is megjelent két előadás: Szabó Csaba (Románia) erdélyi helyzetképe⁷⁵ és Weisz Pál (Szovjetunió) áttekintése a módszer átültetésének nyelvi nehézségeiről.⁷⁶ Képviselettel magától az USA Oktatási Minisztériuma (Harold Arburg), a Boosey & Hawkes kiadó (John Bice), az amerikai zenetanárok országos tanácsa⁷⁷ (Jack Schaeffer elnök), az IREX (John Matthews) és a Ford Alapítvány (Richard Kapp).⁷⁸

A nemzetközi siker háttérében a magyar karnagyok, tudósok, tanárok sokasága áll, Bárdos Lajos generációjától kezdve. Ott áll Kodály Zoltán a maga személyében, aki utolsó éveinek nagy utazásai során, hírnevével

⁶⁵ Hein: *The Legacy of Zoltán Kodály...*, id. kiad. pp. 81–84.; Bónis Ferenc (szerk.): *Így láttuk Kodályt. Nyolcvannyolc emlékezés*, Budapest, 2017. Javított és bővített kiadás, Balassi Kiadó – Kodály Zoltán Emlékmúzeum és Archivum, pp. 345–351.; Hartányi Judit: Kodály és Székesfehérvár, *A Magyar Kodály Társaság Hírei*, 2017/2. szám, pp. 37–40.

⁶⁶ „A Makrancos királylány ügy jött, hogy a Kertész utcai normál általános iskolában volt egy kiváló énektanár (...)” – emlékezik a 90 éves zeneszerző, *Kulturpart.hu internetes kulturális magazin*, 2014. június 18. https://kulturpart.hu/2014/06/18/8222_ha_nem_eli_at_az_ember_hozza_se_fogjon.

⁶⁷ A Boston mellett Wellesteyben, lásd Hein, in: *Reflections...* p. 77. Szőnyi is említi a találkozást: „ (...) sok régi ismerőst látok: itt van (...) Mary Alice Hein Oaklandból (...)”, *Öt kontinensen...* p. 241.

⁶⁸ Hein, in *Reflections...* p. 77., Jaccard i. m. p. 148.

⁶⁹ Lásd 51. jegyzet.

⁷⁰ Az 50. jegyzetben i. h.

⁷¹ Jaccard i. m. p. 7.; Lukin László: Az I. Nemzetközi Kodály Szimpózium, *Az ének-zene tanítása*, 1974/2. szám, pp. 91–93. (a továbbiakban Lukin/*Az ének-zene*) és uő: Nemzetközi Kodály-Symposium, Oakland, aug. 1–15, *Muzsika*, 1973/11. szám, pp. 20–21. (a továbbiakban Lukin/*Muzsika*). A tizenhat ország: Anglia, Argentína, Ausztrália, Belgium, Cseh-szlovákia, Dánia, Franciaország, Izland, Japán, Kanada, Magyarország, Lengyelország, Nyugat-Németország, Románia, Szovjetunió, USA.

⁷² Platty i. m. p. 102. és Szőnyi: *Öt kontinensen...* p. 305.

⁷³ Szőnyi: *Öt kontinensen...* p. 306.

⁷⁴ A rendezvényről és szakmai konzekvenciáiról lásd Lukin/*Az ének-zene és Lukin/Muzsika*; Szabó Csaba: A Kodály-módszer nemzetközi térhódítása, megjelent a romániai *Korunk* hasábjain (1974/10. szám, pp. 1070–1074.), legújabban in Szabó Péter (szerk.): *Szabó Csaba összegyűjtött írásai I. Folklór – zenetörténet – pedagógia*, Budapest 2017. Szabó Csaba Nemzetközi Társaság – Cellissimo, pp. 495–503.; továbbá Szőnyi: *Öt kontinensen...* pp. 303–309. A teljes programot közli Hein, in *Reflections...* pp. 85–94. Csoportkép a szimpózium 43 résztvevőjének név szerinti felsorolásával uo. p. 83.

⁷⁵ Szabó Csaba: „Kodály-módszer a romániai magyar oktatásban”, jegyzetekkel kiegészítve in Szabó Péter i. m. pp. 471–493. Szabó Csaba Marosvásárhelyt indult és Szombathelyen folytatódott pályájáról lásd Ittész Mihály – Szabó Péter (szerk.): *Ülvegszilánkok között. Szabó Csaba emlékkönyv*, Budapest, 2013. Szabó Csaba Nemzetközi Társaság – Cellissimo BT.

⁷⁶ Pavel Filipovich Veis, Paul Weiss: *Kodály: Questions of Adaptation and the Pedagogy of Rhythm. Written for the First Kodály International Symposium, Holy Names College, Oakland, California, August, 1973*. Wilowdale, 1977. Avondale Press – Kodály Institute of Canada. Ez, és a nemzetközi Kodály-pedagógia sok más, a következőkben említésre kerülő szöveges és hangzó dokumentuma hozzáférhető a kecskeméti Kodály Intézetben, lásd Szőgi Ágnes (szerk.): *Kodály Zoltán zenepedagógiai eszméi a nemzetközi gyakorlatban. Válogatott bibliográfia a Kodály Intézet gyűjteményéből*, s. l. 1993. S. n. [Kecskeméti, Kodály Intézet].

⁷⁷ Music Educators National Conference (MENC).

⁷⁸ Platty i. h.

a koncepciót hirdette, az Egyesült Államoktól a Szovjetunió át Izraelig. Hasonlóképpen ott áll az a kiterjedt kapcsolatrendszer, amelyet Szőnyi Erzsébet épített fel (és gondozott mindhalálig): 1956–1972 között tizenhat országban járt „a zene szolgálatában”, némelyikben többször is,⁷⁹ 1966-ig részben Kodálllyal együtt.

A Szimpóziium hozadéka az amerikai Kodály Társaság – ma már valamennyi szövetségi államot behálózó – szervezetének létrehívása, és negyedéves lapja, a *Kodály-Hírnök* indulása (1974).⁸⁰ A Társaság áttekinthetel bír az amerikai Kodály-mozgalom egészéről, évtizedek során egyre bővülő tevékenysége – ahogyan az említett lap hasábjain nyomom követhető – pedagógiai, tudományos és művészeti programok megvalósításához is kereteket biztosít.

Az OAKE konferencia koncertkórusa, elöl Hartyányi Judit karnagy (jobbról a hetedik), Dallas (Texas), 2010, *Kodály Envoy*, Summer 2010. p. 25.

Az oaklandi találkozó hozadéka továbbá a Nemzetközi Kodály Társaság megalakulása (Kecskemét, 1975); a kanadai Kodály Társaság megalakulását kész tényként jelentették be Oaklandben.⁸¹

⁷⁹ A konferencia országlistájában szereplők közül csupán Izlandon nem. Az általa meglátogatott országok: Anglia, Ausztrália, Ausztria (2x), Belgium, Csehszlovákia, Franciaország (4x), Japán, Jugoszlávia, Kanada (3x), a két Németország (3-3 alkalommal), Románia, Svédország, Szovjetunió (4x), Tunézia, USA (4x), lásd Szőnyi: *Öt kontinensen...* A szimpóziumon nem volt meghívott vendég Ausztriából, Kelet-Németországból, Jugoszláviából és Tunéziából.

⁸⁰ A *Kodály Envoy* második, 1974. szeptemberi számától az Organization of American Kodály Educators (OAKE) sajtóorgánuma, az OAKE tényleges megalakulására 1975-ben került sor, vö. Platthy i. h., Szőnyi: *Öt kontinensen...*, pp. 316–317.

⁸¹ Lukin/*Muzsika*, p. 21., Platthy i. h., Szőnyi: *Öt kontinensen...* p. 309.

Az I. Kodály-szimpóziium tehát nem pusztán kezdet, hanem már a nemzetközi eredmények seregszemléje és egy összefogott nemzetközi kibontakozás kiindulópontja, amely, korabeli beszámolót idézve „a világ túlsó felén bizonyította a kodályi életmű sugárzó erejét.”⁸² Történelmi távlatból még világosabban fogalmazhat az egykori szemtanú, Jerry Jaccard: „Ott, a hidegháború kellős közepén, 350 küldött és érdeklődő gyűlt össze a világból, hogy többet tudjon meg a magyarországi zenei nevelésről. Oly sok szakmai szervezet fonódott össze a politikával, itt azonban a középpontban a világ gyermekeinek és fiataljainak [nevelése és] a muzsika szolgálata állt.”⁸³ Ugyanő a továbbiakban, Szőnyi Erzsébet lenyűgöző személyiségéről szólva, a rendezvény hatalmas diplomáciai jelentőségét érzékelteti: „Miféle zenei nevelési rendszer lehet egy olyan kis országban, mint Magyarország, hogy kinevelt egy ilyen muzikális, tudós és teremtő valakit?”⁸⁴ A nemzetközi kapcsolatokhoz tartozik, hogy Oakland 1973-ban egyfajta „magyarok világtalálkozójának” helyszínéül is szolgált. A rendezvény programfüzetének tanúsága szerint huszonegy előadóművész, tanár, tudós volt itt együtt, Magyarországról, az elcsatolt területekről és az emigrációból. A hallgatóság soraiban és a kórusok tagjai között lehettek még többen is.

A szimpóziium keretében bemutatott kiadványok között már megtalálhatók a Kodály-módszer újabb (1973-ban megjelent) kaliforniai adaptációi, Dániel Katinka *Kodály Approach* címen közreadott két munkatankönyve, továbbá Sr. Hein és Sr. Kathleen Dalton *Music for Wonder-e*, illetve Dalton, Hein és a kanadai Vernon Ellis közös munkája, a *Language for Wonder*.⁸⁵

Több hangversenyre is sor került, ezek egyikén a HNC nyári Kodály-programjának Serényi Emma vezette énekkara a kollégium kápolnájában szólaltatott meg Kodály-műveket: felhangzott a *Magyar mise* (1966) magyar nyelven, továbbá az *Ave Maria*, *A 150. genfi zsoltár*, a *II. Tantum ergo* és az *Esti dal*, Judith Neslénny zongoraművész (azaz Neszlényi Pfeiffer Judit 1956-os emigráns) orgonakíséretével.⁸⁶

A konferencia előadói közül többen kapcsolódtak be a későbbiekben a Holy Names Kodály-programjába: Lois Choksy, Sr. Kathleen Dalton, Darázs Árpád (USA), Pierre Perron (Francia-Kanada), Margaret Holden (Anglia).

Köteles György

(A dolgozat második részét következő számunkban közöljük.)

⁸² Lukin/*Muzsika*, i. h.

⁸³ Jaccard i. m. p. 7.

⁸⁴ I. m. p. 8.

⁸⁵ Hein, in: *Reflections...* p. 89.

⁸⁶ Lukin/*Muzsika*, p. 21. és *Öt kontinensen...* pp. 308–309.

Rajk Judit: *Stolen Time* CD

Mindig is izgatott a *ready-made*, a talált tárgy, a talált dallam. Hogy mit kezd egy zeneszerző egy múltból vett elemmel, hogyan nyúl hozzá, hogyan építi be saját szerzői eszköztárába, hogyan alakítja, hogyan formálja át. És ugyanez előadóként: mit kezdjek egy pseudo-gregorián dallammal, ami olyan, mint egy gregorián, de mégsem az. Vagy egy népdalfeldolgozással, ami népdal ugyan, de mégsem az. Vagy egy Rückert verssel, amit jól ismerek a késő romantika nagy zeneszerzőjének ciklusából, de most egy fiatal szerző 21. századi művének alapja és előadását a zsidó *lejnolás* tradíciója alapján képzelem el. Vagy egy rövid négysorossal, ami majdnem olyan, mint egy gregorián recitáció. Majdnem...

Koncerténekesi repertoáromban, csakúgy, mint kurzusaimon, gyakran foglalkozom ezzel a múlthoz különös módon viszonyuló kompozíciós gesztussal, és minden esetben kihívás, hogy előadóművészként és vokalistaként hogyan közelítsem meg e műveket. Jelen felvételt ennek gazdag repertoárom egy kis részét rögzíti, 20–21. századi magyar kompozíciókat, **Kodály Zoltán** népdalfeldolgozásaitól kezdve **Dukay Barnabás** nagyszabású monódiáján, **Jeney Zoltán** rövid, rezignált lamentációján át a fiatal **Balogh Máté** érzékeny gyermekgyászdaláig.

Az összeállításban szereplő műveknek, bár kottaképben, dallamszerkesztésben és kompozíciós technikákban egyaránt különbözőek, van egy közös alapja. Valamennyi bátran és egyedi módon használja a múlt egy-egy kis szeletét, akár ténylegesen, akár csak inspirációs elemként. Előadóként pedig az a kihívás, hogy miként tegyem hozzá ehhez a „múlthoz”, a tradíció idejéhez a magam *tempóját*. Nincs más eszköz, el kell „lopni” az időt. *Tempo rubato*.

Mi a *rubato*? Liszt költői magyarázatát segítségül hívva: „Nézd ezt a platánfát, a szellő játszadozik a kis levelekkel, a kis ágak velük mozognak, ám a fa törzse szilárd és mozdulatlan. Ez a *rubato*.”

A két nagy ballada, Kodály *Magyar népzene* sorozatában eredetileg zongorakísérettel megjelent népdalfeldolgozásainak későbbi, zenekari kíséretes változatai egy-egy tragikus háromszög – a *Kádár Katá*ban a fiú–anya–lány, a *Mónár Anná*ban a férj–feleség–szerető – drámájának lírai feldolgozásai. Az egyetlen szólistát alkalmazó „szereposztás”, averzatil hanghasználatot kívánó, sokszor kíséret nélküli énekszólam, a *parlando-rubato* előadást megtámasztó áttetsző (épp ezért kamara-zenei játékmódot igénylő) zenekari hangszerelés, a versszakokat összekötő, a történetet illusztráló és tovább görgetés rövid, hangszeres interludiumok összessége különleges szint képvisel a kodályi életműben.

Ugyan Kodály nem határozta meg az előadó hangfaját, így a balladákat – melyek nem tartoznak Kodály legismertebb művei közé – előadhatja férfi és női énekes is, valójában a női lélek apró rezdüléseit és vívódásait érzékenyen megjelentető és megrajzoló zenékről van szó, és bár a történet szereplői között több a férfi, a valódi hős mindig a nő: a tóba veszejtett és onnan liliumként kibújó, elveszejtőjére átkot suttogó Kádár Kata és akatonától (a Kékszakállú várából?) gyilkossággal megszabaduló, gyermekét megszoptatni hazatérő Mónár Anna. Igen, a *Kékszakállú*. Kevesen tudják, hogy Bartók operájának szövegkönyvéhez Balázs Bélát a Mónár Anna balladája inspirálta. Ez volt a talált tárgy, a *ready-made*.

Nem lehet elhallgatni azt a tényt sem, hogy a Kádár Kata kiszzenekari változatát Kodály Szóts István tizenegy perces, 1943-ban eredeti erdélyi helyszíneken leforgatott táncfilmjéhez készítette, de a rendező nem fogadta el a zenét, és visszavonta nevét a filmről. A film mégis Kodály zenéjével került közönség elé (a felvételen Szilvássy Margit énekével maga a zeneszerző vezényelte a balladát), de nem aratott osztatlan sikert. Ahogy a *Magyar Film* szaklap 1944. június 1-jei számában megjelent kritika fogalmazott, „ebben a műben a szöveg afontos, ennek érthetősége nélkül a tragédia, amelyet a gyönyörű ballada magában hordoz, elsikkad”. A film bukásáért a kritika a kísérőzenét tette felelőssé, annak ellenére, hogy magáról a zenéről elismerően szólt. Ennek a fontos epizódnak a zeneműre vonatkoztatva két következménye van. Az egyik inkább csak feltételezés. Elképzelhető, hogy ez a negatív élmény eredményezte, hogy a ballada – bár Kodály egyik legérzékenyebb, anépzénét és az impresszionista elemeket leginkább ötvöző kamaraműve – nem vált ismertté, ritkán játszott mű. A másik pedig az az előadóra nehezedő elvárás, hogy a zenei kifejezés és előadás *rubato* volta mellett ugyanolyan súllyal kezelje a szöveg *parlando* lüktetését, a minden pillanatban érthető hangzóképzést és dikciót.

A Hungaroton archívuma több felvételt őriz a ballada zenekari változatából. A legutolsó felvétel 1986-ban készült, Szirmay Márta énekelt, Lehel György vezényelt. Ez a mostani, a legújabb, 2018 nyarán készült új felvétel – nem csak a Kádár Kata, hanem a lemezen megszólaló többi Kodály mű is – valamiképpen visszaidézi Bartók és Kodály vokális műveinek 20. század eleji előadási tradícióját. Érdekes tény ugyanis, hogy Bartók Kékszakkállójának mind a két változatát, az 1918-as ősbemutatót és az opera 1936-os átdolgozását is olasz karmester mutatta be, Egisto Tango és Sergio Failoni, és Kodály Székelyfónójának nemzetközi sikere is olasz dirigens, nevezetesen Arturo Toscanini nevéhez fűződik, aki 1932-ben a milánói Scalában vitte színre a daljátékot. Ezen az új felvételen szintén egy olasz operakarmester, Alessandro Cedrone pálcája alatt szólalnak meg Kodály mély szólóhangra írt, kiszzenekari kísérettel ellátott dalművei. Cedrone avatottan állt a mikrofonok elé, hiszen már korábban, a 2017-es Kodály jubileumi év során ugyanezzel az előadói gárdával nagy sikerrel vezényelte a lemezen felhangzó Kodály kompozíciókat a Zeneakadémia Nagytermében. Olyannyira nagy sikerrel, hogy akoncertet követően dr. Ittész Mihály (1938–2018), a Kodály Archívum igazgatója és a Magyar Kodály Társaság akkori elnöke egy Kádár Kata partitúrát ajánlódékozott a karmesternek, az alábbi megható ajánlással: „Ezt a partitúrát Maestro Alessandro Cedrone pálcája alá és szívébe küldöm, köszönettel az emlékezetes 2017. október 18-i Zeneakadémia nagytermi koncertért.” Nekem pedig így foglalta össze a produkciót: „Nem gratuláltam még a szép és különleges zeneakadémiai műsorhoz, s persze a megvalósításhoz is! Annak idején Kodály azt mondta, hogy ha nem magyarul éneklük a Psalmust, akkor legjobb, ha olaszul, az áll legközelebb a magyarhoz.

Visszafelé is működik, hogy pl. megérzi egy olasz a magyar *rubato* természetét? További sikeres együttműködést kívánok!”

A felvétel alatt sokszor gondoltam tehát nagy szeretettel Ittész Mihályra, akinek nagyon sokat köszönhetek a lemez létrejöttében. Ő volt az, aki pár hónappal a felvétel előtt felhívta figyelmemet a *Fáj a szívem* című dal kamaraváltozatára és meggyőzött, hogy ezt a fájdalmas művet mindenképpen tűzzem műsorra és rögzítsük. Kodály betétdalként készítette Móricz Zsigmond 1917 szeptemberében a Nemzeti Színházban bemutatott *Pacsirtaszó* című színművéhez, zongorakíséretes változatát pedig megjelentette a *Négy dal* (1909–1917) utolsó darabjaként. Ittész már nagy betegen segített, hogy a ki nem adott partitúrát Kodály Zoltán özvegyétől, Péczely Saroltától megkaphassuk, rábeszélte, hogy készítsük el a kotta és a szólamok átírását, és ragaszkodott hozzá, hogy a felvételen Szalai András játssza a cimbalom szólamot és Alessandro Cedrone vezényeljen. Aznap éjjel aludt el örökre, amikor a lemezen hallható felvételt befejeztük... Emlékének ajánlom ezt a felvételt.

Mónár Anna balladáját Kodály 1956-ban hangszerelte meg, a Kádár Katához hasonlóan kiszzenekarra, a négy rövidebb népdal (szintén a Magyar népzene sorozatból) kamarazenei feldolgozását pedig egy évvel később, 1957-ben, Kodály jóváhagyása mellett készítette el az osztrák zeneszerző-karmester, Paul Angerer.

*

A Kodály-művek mellett megszólaló kortárs magyar művek, a lemez kezdőszámaként mintegy mottóul elhangzó **Jeney Zoltán Halotti szer-tartás** (1995–2018) processziós siratója kivételével, nekem írt és dedikált dalok. Azonban Jeney is „alkalmazta” művét hangomhoz, hozzájárult, hogy kíséret nélkül hangozzon el, és elfogadván azon kérésemet, hogy mottóként a hasonló hangkészletű Mónár Anna balladához szeretném illeszteni, engedélyezte a mű transzponált előadását is.

Balogh Máté zeneszerzővel korai zeneakadémiai éveim óta dolgozom együtt, nagyon szoros szellemi kapcsolatban, együtt gondolkozva a világról, zenéről, társadalmi-kulturális felelősségünkről. Többek között, 2014-ben közösen alapítottuk a FUGÁban a CentriFuga kortárs zenei műhelyt (Tornyai Péter és Kedves Csanád zeneszerzőkkel együtt). Balogh Máté több művét dedikálta nekem, sokat mutattam be kamaraegyüttes-sel, hangszeres szólistákkal, vagy épp egyedül.

Ilyen nekem dedikált mű a lemezen elhangzó *Karşılıklı konuşma* (2015) és a Rückert szövegre írt dal is. A Karşılıklı konuşma, a Pelin Özer török író, költő, publicista haikura írt művének ősbemutatója 2016 áprilisában hangzott el Isztambulban. A darab valójában 12 rövid tétel, 12 *makam*, melyek párosával kapcsolódnak egymáshoz, hatot szóló klarinét játszik, hatot pedig a hegedű és az énekes szólaltat meg (ezek íródtak Özer haikura), csörgődobkísérettel. A szólista és a trió váltakozva játszanak, ez tehát a párbeszéd, a kérdés és a válasz mindig ugyanabban a *modus*ban történik. A makam a hagyományos török zenében dallamtípusok és hangsorok rendszerére épül, mely az ógörög *tetrachord*okhoz, a gregorián modusaihoz és az indiai *ragák*hoz hasonlóan meghatározza egy dallam hangkészletét, jellemző mozgásait, fordulatait és a kompozíció és előadás számos más elemét. Balogh *Pseudomakam* címmel már írt darabot, ami ezt a technikát valósítja meg egy saját hangrendszerben, ezúttal azonban létező török makam típusokra írta dallamait, tulajdonképpen stílusgyakorlatszerűen.

A Mahler *Gyermekgyász*dalaiból ismert *Wenn dein Mütterlein* kezdetű Rückert-vers feldolgozását Balogh Máté a FUGA és a Fazekas György brácsaművész szerkesztette Ge-Ant sorozat felkérésére írta 2014-ben. A sorozat tematikus koncertek köré épült, fiatal zeneszerzőket kerestünk meg, hogy egy-egy előzményzenéhez kapcsolódva írjanak új műveket, melyek a koncerten – az előzményzenével együtt – ősbemutatóként hangzottak el. A mű eredetileg énekhangra és zongorára íródott, kérésre írtá át a szerző állandó kamarapartneremnek, a Karşılıklı konuşma-t is bemutató Horia Dumitrache klarinétművésznek a zongoraszólamot; ez a 2018-ban átdolgozott változat került fel a lemezre. Horia Dumitrache román művésszel sok éve dolgozunk együtt, barátságunk egyik fontos alapköve közös zenei nyelvünk, amelyet mi sem bizonyít jobban, mint az, hogy a lemezen utolsónak megszólaló, nekem ajánlott monódiát **Dukay Barnabás** pár évvel később Horiának ajánlva basszusklarinétra is átültette. Ez a nagyformátumú mű, a Keresztes Szent János szövegére írt *...az enyém*, és értem *van...* (...es mío y para mí...) 2014–2015-ben született, bemutatója 2015 márciusában volt a Zeneakadémia Nagytermében. Egyedül álltam, alig látszódom, fent az orgonasípkonál, alattam az üres színpad és a zsúfolt nézőtér. Úgy próbáltam megszólaltatni aművet, mintha két szólamban énekelnék, fent és lent, játszva az idővel és a regiszterek polifóniájával. Csak az idő, csak a hang, csak ez számít. *Tempo rubato. Libero sensibile*. Ez Dukay titka, és talán ezé a lemezé is, melynek elkészültéért végtelen hálával tartozom Dvorák Zsuzsának, aki nagy szeretettel és szakmai figyelemmel végig segítette munkámat, de leginkább azoknak, akiket azóta elvesztettem, így Ittész Mihálynak, Jeney Zoltánnak és férjemnek, Rajk Lászlónak.

Rajk Judit, 2020. május

Rajk Judit énekművész Budapesten született. Bölcsésztanulmányokat folytatott, majd ének- művész diplomát, 2009-ben pedig doktori fokozatot szerzett a budapesti Zeneakadémián. Jelenleg ugyanott az Egyházzene Tanszék egyetemi docense, magánének-hangképzést, ének módszertant és hangképzéstörténetet tanít. 2013 szeptemberétől a kecskeméti Kodály Intézet professzora. 2019 óta a Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémia címzetes tagja.

Oratórium, dal- és kamaranékes, repertoárjában nagy számban szerepelnek monódikus művek, gregorián énekek, középkori himnuszok, kortárs alkotások. Több mű ősbemutatója fűződik nevéhez, magyar és külföldi szerzők írtak számára dalokat. Kortárs zenei előadói munkájáért, új művek bemutatásáért 2005-ben, 2011-ben és 2018-ban Artisjus-díjat kapott.

Az elmúlt években elsősorban Jeney Zoltánnal, Dukay Barnabással, Kurtág Györggyel és a CentriFuga kortárs zenei műhely zeneszerzőivel, Tornyai Péterrel, Balogh Mátéval és Dargay Marcellel dolgozott. 2019-ben Kurtág György Rajk Juditnak írta és ajánlotta „...*elszunnyadni, – semmi több...*” (Op. 50) művét, Tandori Dezső verseire komponált, 7 dalból álló kamaraciklusát. 2020 májusában a dalciklust egy újabb Rajk Juditnak dedikált dallal egészítette ki a szerző.

Európa számos országában, valamint Oroszországban, Törökországban, Izraelben, Grúziában és az Egyesült Államokban vendégszerepelt dal-estekkel, kamarazenei produkciókkal, nagyzenekarok szólistájaként és mesterkurzusok professzoraként. Rendszeresen készít felvételeket a Magyar Rádió számára is. A Contraston, a Trio Passacaglia és a Metrum Ensemble tagja, de kamaramuzsikusként fellépett többek között a Berliini Filharmonikusok Kamaraszólistáival, a berlini Konzerthaus Kamaraegyüttetésével, az UMZE és a Budapesti Fesztiválzenekar kamaraegyüttetésével.

Előadóművészi és tanári munkája mellett aktív kulturális-közéleti tevékenységet is folytat. 2009 óta a FUGA Budapesti Építészeti Központban rendezett FUGAkoncertek alapító művészeti vezetője. 1998-tól az Európai Kulturális Alapítvány Budapest kuratóriumának tagja, 2009 óta a kuratórium elnöke. 2019 óta férje, a nemzetközi ismertségnek örvendő építész, látványtervező és emberi jogi aktivista Rajk László (1949–2019) hagyatékának őrzője és gondozója, kiállítások kurátora, könyvek, katalógusok társszerkesztője.

www.juditrajk.com

HANGERDŐ – Kórus CD

A Marczibányi téri Kodály Iskola kórusai évtizedek óta jól ismert résztvevői a hazai és nemzetközi koncertéletnek, kórusversenyeknek, fesztiváloknak. A Junior Prima díjas kórust közel két évtizede irányítja a két KÓTA- és Artisjus díjas karnagy: Őri Csilla és Uherezky Eszter. A COVID-járványt megelőző két tanévben Assisiben (Olaszország) és Prágában (Csehország) járt a kórus, s mindkét helyről arany diplomával tért haza.

A lemezfelvétel során egyfajta értékmegőrzésként rögzítették a versenyműsorban elhangzott műveket a Pannónia Stúdióban, Rédly Dénes hangmérnök közreműködésével. A 9 kórusmű között reneszánsz madrigálok, motetták (Palestrina, Weelkes, Marenzio) és kortárs kórusművek (Martinu, Kocsár Miklós, Zombola Péter, Tóth Péter) egyaránt hallhatóak.

A CD mellékleteként a kórus életét és magát a stúdiófelvételt bemutató rövid werkfilm is gazdagítja a kiadványt, mely komoly szülői segítséggel és anyagi támogatással jöhetett létre. Ezúton is hála és köszönet illeti Huray Szabolcsot és Brigittát, akik a jó ügy ötletgazdái, szervezői és lebonyolítói voltak.

A vírushelyzet időszaka nem várt nehézségek elé állított mindenkit, a kóruséneklés hiánya okozta elvonási tüneteket mindenhol rosszul viselik mind a kórusénekesek, mind a karnagyok – nem is szólva a hallgatóságról. A kiadvány utómunkálatai pont jókor fejeződtek be, a középiskolások számára elrendelt digitális oktatás kihirdetésének napján kézhez kaphatták a kórustagok. A visszajelzések alapján a művek hallgatása sokat jelent, igazi lelki erőt ad a nehezen bírható állapotok elviseléséhez.

Így ír erről az egyik kórustag nem magyar anyanyelvű édesanyja:

„Itt ez egy harmonikus mozgás együtt a Kozmosszal, egy együttlét, egy intimitás az Égiekkel. Valami mély, egy lehelet kíséri ezt a kilenc dalt. Megérinti a szívem, a lelkem, a szellemem. Hallom a hullámokat, a víznek a susogását, az eget, a madarakat, hallom a napfelkeltét, a szél lecsendesedését. Érint nagyon.

Köszönöm nektek ezt az örömet, még és még.”

Uherezky Eszter

KÖNYVISMERTETÉS

Szőnyi Erzsébet Emlékére c. könyvről

Szőnyi Erzsébet Kossuth-díjas zeneszerző, a Magyar Nemzet Művésze, nyugalmazott tanszékvezető egyetemi tanár, a Kodály-konceptió leg-hitelesebb képviselője. Közel egy évszázados jelenléte meghatározó szerepet töltött be a hazai zeneoktatásban és kitörölhetetlen nyomot hagyott a kodályi elvek nemzetközi elterjesztésében.

Sokszinű életének 95. évében, 2019. december 28-án hagyta el a földi létet. (Temetése, 2020. január 25-én volt.)

Páratlanul gazdag életművével óriási örökséget hagyott ránk! Eltávozásra sűrű kötelezettséget jelentett, hogy Róla, az Ő munkásságáról mihamarabb összegyűjtsük ami a

kortársak emlékezetében még elevenen jelen van. Tanítványok ezrei emlékeznek rá. Jómagam a Zeneakadémián tanítványa voltam Szőnyi Erzsébetnek abban az első évfolyamban, amikor a Középfiskolai Énektanárképző kinevezett tanáraként kezdte működését.

A diplomaszerezés után néhány évvel kerültem közelebbi kapcsolatba a Tanárnővel, amikor a Lorántffy utcai Ének-zenei iskolában tanítottam, 1972-ig. Akkor hívtak meg a Tankönyvkiadóba a zenei könyvek vezető szerkesztőjének. Nyugdíjazásomig ott dolgoztam, de azóta is a zenei írás-szerkesztés a fő munkaköröm. 1994-ben a Tanárnő kért fel a Magyar Kodály Társaság Hírei szerkesztésére. A lap főszerkesztője voltam és állandó munkakapcsolatban Szőnyi Tanárnővel.

Számomra természetes volt, hogy az Emlékkönyv indítványozását és szerkesztését elvállalom. A Magyar Kodály Társaság, a Magyar Kórusok, Zenekarok és Népzenei Együttesek Szövetsége – KÓTA és a Nemzetközi Kodály Társaság közreműködésével, az MMA támogatásával, egy körlevelet adtunk közre (határidők megadásával), hogy egy Szőnyi Erzsébet Emlékkönyv összeállítását kezdeményezzük, halálának egy éves évfordulójának tiszteletére.

Az emlékező írások egyre nagyobb számban érkeztek melyek a szerkesztés során, tematikailag hat fejezetbe voltak sorolhatók: Életképek;

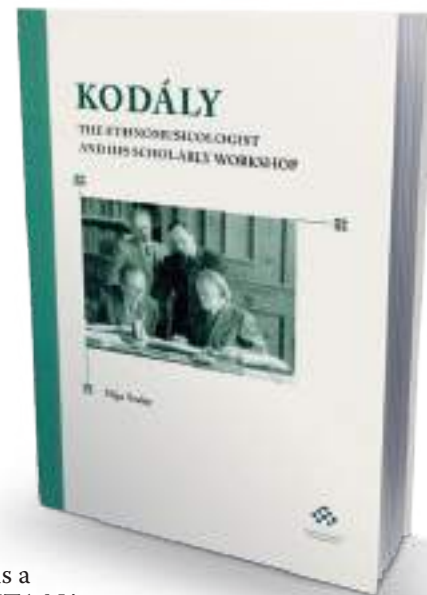
Egy Kodály-monográfia angolul

A magyar után 2020-ban végre angol nyelven is megjelent a BTK Zenetudományi Intézetének gondozásában Szalay Olga könyve *Kodály the Ethnomusicologist and His Scholarly Workshop* címmel. A könyv magyar kiadása (*Kodály a népzenekutató és tudományos műhelye*) 2004-ben, azaz 17 évvel ezelőtt jelent meg. A monográfia több évtized távlatából először foglalja össze Kodály jelentős, tudományos életművét, azzal a módszerbeli, íratlan hagyománnyal együtt, amely az őt körülvevő tanítványi, tudósi kör még működő kutatói gyakorlatát azóta is jellemezte.

Bartók munkásságának több mint három évtizede és Kodályéinak 50 éve alatt a magyar népzene kutatás a tudományág élvonalába került. Az MTA Népzene-kutató Csoport néven intézménnyé szerveződött Kodály-műhely zenei alapú rendszerezési, közreadási és összehasonlító munkája eredményeként a hatvanas évektől a vasfüggöny ellenére is nemzetközi figyelemnek örvendett. Annak ellenére, hogy a tengeren túl divatosá vált antropológiai irányzat egyre inkább teret hódított, nem vehette fel a versenyt azzal az adottsággal, hogy a népzene nálunk egészen a közelmúltig – különösen a magyar nyelvterület elszakított részein –, még mindig élő hagyományként volt tanulmányozható, és kutatóink sem kívülről, hanem mint sajátjukkal foglalkozhattak vele.

A könyv egyes fejezetei ugyan időrendben követik egymást, egyúttal azonban tematikus tagolódást is mutatnak. Egyebek között bemutatják Kodály gyűjtőmunkáját, lejegyzéseinek korszakait, megvalósult vagy csak tervezésig jutott kiadványait, érdeklődésének különböző irányait, tudományos szemléletét, tudományos eredményeit, a Csoportbeli munkák szervezését utalva a háttérben zajló politikai folyamatokra is. A munkák vezérfonala szinte kezdettől a népzenei összkiadás megvalósítása volt, amelynek testes korpuszai az ötvenes évek elejétől láttak napvilágot, és jelenleg 12 megjelent kötetről beszélhetünk. A monográfia emellett számos újabb feltárt kutatási eredményt tesz közzé.

A 480 oldalas kötet terjedelmes bibliográfiája a felhasznált népzenei szakmunkákon kívül a magyar nyelvű kiadás óta megjelent újabb népzenei

A Tanárnő; A zeneszerző és az előadók; Az operaszerző; A zenei közélet; Kitekintés. Ezt követi a hetedik fejezet – részben a Magyar Kodály Társaság Hírei 40 éves anyagából válogatva – *Szónyi Erzsébet ünnepei* címmel. Ezek az írások elsősorban a kerek évfordulókon elhangzott köszöntők és hangversenyek emlékeit idézik fel a 70. születésnapjától a 95-ig. Ezekben az írásokban a századforduló neves zenészeire is emlékezhetünk, akik kortársai voltak ebben a termékeny évszázadban.

85 emlékező írás szól a Tanárnőről, Zeneszerzőről és a zene Nagyszonyáról. A Kötet Szerzői c. fejezet 63 szerző szakmai életrajzát közli. A betűrendes Névmutató ezren felüli száma zárja a 368 oldalas könyvet.

A kötet különös értéke Szónyi Erzsébet elhangzott beszédeinek felidézése, eredeti kéziratok, az Ő kézírását őrző dokumentumok közzélése. A szöveg közötti színes, archív fotók gazdag sorozata illusztrálja a kiadványt és segít megidézni Szónyi Erzsébet személyét és környezetét amelynek mi is részesei lehettünk.

2021. január

Dr. Márkusné Natter-Nád Klára

KÖNYVBEMUTATÓ

a Magyar Művészeti Akadémia rendezésében

2021. június 28-án, 14 órakor lesz a Pesti Vigadó Földszinti termében.

A könyv kapható a Magyar Kodály Társaság (1064 Vörösmarty u. 35.) és a KÓTA (1011 Szilágyi Dezső tér 6.) irodáiban, időpont egyeztetéssel.

munkákat is tartalmazza. A kötetben megtalálható Kodály gyűjtéseinek térképe, és ezek többszempontú táblázatos feldolgozása.

Kodály tudományos életművét feltáró gazdag összegzés a magyar után most angol nyelven először olvasható, és a könyvben felhasznált számtalan Kodály-idézet angol fordításban ugyancsak először válik hozzáférhetővé.

A kötet fordítója Pokoly Judit, szakmai lektora Olsvai Imre, az angol nyelvi lektor Lampert Vera. Felelős kiadó Richter Pál, a Zenetudományi Intézet igazgatója. A könyv a Zenetudományi Intézetben vásárolható meg.

dr. Szalay Olga

Halmos Endre:

Az ének-zeneoktatás története Magyarországon

– különös tekintettel a német nyelvű kultúrterületről érkező hatásokra

Az Argumentum Kiadó gondozásában jelent meg e hiánypótló könyv, melyre tisztelettel és megbecsüléssel hívom fel a kollégák figyelmét. A szerző: Halmos Endre, zenei tanulmányait Magyarországon végezte, majd a bécsi, kölni zeneművészeti főiskolán szerzett diplomát. 1977-ben summa cum laude doktorált „Kodály Zoltán zenepedagógiai koncepciójának összevetése modern tantervelméletekkel” című disszertációjával.

1985-ben habilitált e könyv témájával. A habilitáció után professzor lett a münsteri, wuppertali, valamint a kölni zeneművészeti főiskolán.

Kutatási területe többek között a komparatív zenepedagógia, és a zene-tanárképzéssel kapcsolatos problémakör. Résztvevője és közreműködője zenepedagógiai kongresszusoknak, cikkei jelennek meg zenei szaklapokban, szakkönyvekben. A könyv 1945-ig dolgozza fel a magyar intézményes énekzene oktatás történetét. Ezzel kettős célt szolgál: egyrészt történeti áttekintést ad,

másrészt utat nyit a zenepedagógia differenciáltabb és korunk követelményeinek megfelelő kutatása számára. A munka neveléstörténeti korszakok szerint tagolódik. Az intézményes zeneoktatás történetét mindig a magyar neveléstörténet, s az azzal kapcsolatos általános történelmi, politikai, szellemi és kultúrtörténeti összefüggésekben vizsgálja. A zeneoktatás története Magyarországon c. könyv világosan mutatja, hogy az ének-zene mint tantárgy különböző aspektusoknak volt alárendelve.

A könyv felépítése vázlatosan a fejezetek szerint :

I. Zeneoktatás a középkorban (a 11. sz. elejétől a 15. századig)

– Iskolák az Árpádok alatt

– Szerzetesrendek Magyarországon, iskolák alapítása

Zenei szemlélet a középkorban

– Zene az egyház szolgálatában (hangok lejegyzése, énekek és dallamok)

– Gregorián és többszólamú éneklés Magyarországon

– A középkori zeneoktatás célja és feladatai

Zene a városi iskolákban és az egyetemeken

– Városi zeneiskolák alapítása

– Zeneoktatás és kóruséneklés

II. A humanizmus és a reformáció hatása a zenére és a zeneoktatásra

– Oktatásügy és zeneoktatás

– Mátyás és a Jagellók, valamint a reformáció kora

– A német protestantizmus hatása

– Zeneoktatás a katolikus iskolákban

III. Zeneoktatás a 18. században

– Idegen hatások és azok elutasítása

– Ratio Educationis

– Zeneoktatás a katolikus, valamint a protestáns-református iskolákban

– Kántortanítók képzése

– Énekeskönyvek, gyűjtemények

IV. Zeneoktatás a 19. században

– Zeneoktatás az iskolákban és a tanítóképzésben

– 1825 és 1848 között-ének-zeneoktatás a katolikus és a protestáns tanítóképzésben

– A kiegyezés utáni helyzet

– Zenei tankönyvek, tandal- irodalom-magyartalan zenei nevelés

– Zeneoktatás a 19. sz. végén Harrach, Bartalus

V. Az ének-zene tanítása a 20. században

– A 19. századi örökség, majd új utak keresése

– Kodály zeneoktatási programja

– Leo Kestenberg - Fritz Jóde hatása

– Az Éneklő Ifjúság céljai és orgánumai

– Zeneoktatás a 20-as évektől 1945-ig

– Kodály és munkatársai – zeneoktatás-új tanterv, új metodika, új énekeskönyvek, óraszámok, iskolai zeneélet, ifjúsági hangversenyek

25. ISME Katowicze

A magyar zeneoktatás történetéről ez idáig átfogó munka nem jelent meg. A szerző nagyszerű kutatómunkát végzett. Mintegy 20 oldalon keresztül sorolja fel a forrásmunkákat, irodalomjegyzékeket- köztük igen sok német, valamint latin nyelvű tanulmányt. Ehhez csatlakozik az ének-, illetve zenei tankönyvek, énekyűtemények és tanítókézikönyvek jegyzéke (5 oldalon), valamint tantervek, utasítások, ajánlások, folyóiratok felsorolása. Külön megnevezi a látogatott könyvtárakat, a Magyarországon ismert legfőbb „lelőhelyek” mellett az egyházi, valamint a németországi Köln város egyetemi könyvtárát is.

Könyve igen bőséges adatokkal, helyzetelemzésekkel, és a zenetanítás iránti elkötelezettséggel megírt munka. Mindnyájunk számára sok újdonságot tartalmaz. Halmos Endre – külföldön élő hazánkfia – láthatóan, olvashatóan elkötelezettje a magyar énekoktatásnak és Kodály Zoltán munkásságának. Köszönet érte.

dr. Papp Károlyné Papp Zsuzsanna

A pandémia miatt zárt körben helyezték el Andor Éva alapítótagunk emléktábláját a ferencvárosi szülőházon.

FOTÓ ANGELIKA LIPPE

A fénykép 2020 december 15-én készült.

Dear Friends,

The 25th International Kodály Symposium: Village Voices in Global Harmony will be organised in Katowice, Poland on 9-13 August, 2021.

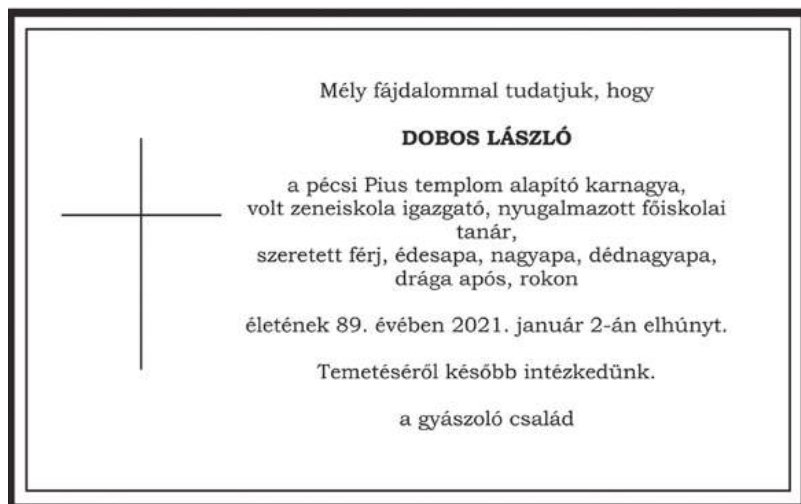
Although due to the unfortunate Covid-19 situation the Symposium will be held on-line and you will miss meeting your colleagues in person, it may have a silver lining: this time you can enjoy the event from any part of the world. We hope that many of you will seize the opportunity to participate.

Check out all the information about the Symposium on the official website: <http://ika2021.poland.kodaly.art.pl/>

Please keep in mind that the deadline for submissions is 26th December, 2020.

We look forward to virtually meeting you there.

Kind regards,
IKB Office

Megemlékező írásunkat a következő számunkban közöljük.

In memoriam Dobos Lászlóné (1933–2021)

87 éves korában elhunyt Dobos Lászlóné, a kiváló szolfézs – zeneelmélet tanárnő, diákjai szeretett Ilka nénije.

A Kodály koncepciót Pécssett megvalósító Agócsy László tanár úr tanítványaként vitte tovább a hagyományokat Kodály Zoltán zenei nevelési elvei alapján. Az ügy megszállottjaként végezte tanári munkáját 50 éven keresztül. Diákok százaival szeretettette meg a zenét, gondozta, nevelte a tehetségeket, vitte őket versenyekre, ahol kiváló eredményeket értek el.

Negyven évig tanított a pécsi Liszt Ferenc Zeneiskolában, majd megalapította az Agócsy László Zeneiskolát. 1983-tól a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola Pécsi Tagozatának szolfézs-módszertan tanára volt, majd óraadója a Pécsi Tudományegyetemnek. Sok jeles tanítványt készített föl a tanári pályára. Rendszeres tagja volt országos zenei és szolfézs versenyek zsűrijének, karnagyként is kiemelkedő sikereket ért el.

Nyugdíjasként addig dolgozott, tanított, amíg csak az egészsége engedte. Kiemelkedő tanári munkája elismeréseként a Kiváló Pedagógus és a pécsi Városháza Emlékérem kitüntetését kapta a Pécsi Tudományegyetem Aranydiplomája mellett. A legnagyobb kitüntetés mégis a tanítványok és a zenepedagógusi szakma jellemzése: Ilka néni a szolfézsoktatás korszakos alakja volt.

Kertész Attila

Paks Katalin 1971 óta, azaz fél évszázadon át tartozott az ELKH BTK Zenetudományi Intézet és jogelődjeinek aktív kutatói állományába. A magyar népzene tudomány meghatározó jelentőségű képviselője volt, aki pályafutását Bálint Sándor és Vargyas Lajos mellett kezdte, és utóbbi hívta át a Néprajzi Múzeumból az MTA Népzene kutató Csoportjába 1971-ben. 1995–1998 között a Népzenei Osztály vezetője volt. 1988-ban *A magyar népdal díszítése* c. témájával a kandidátusi fokozatot, 2003-ban a *Magyar népzene története* c. könyvével MTA doktora fokozatot szerzett. Munkássága felöleli a népzene tudomány minden területét: a népzenei gyűjtést, lejegyzést, rendszerezést, szomszéd- és rokonnépi összehasonlítást, monografikus vizsgálatot, népzene történeti kutatást, a hagyományos népi előadás- és díszítésmódot, a népzene és műzene kapcsolatának vizsgálatát. Mindezen a területeken alapvető eredményekkel gazdagította tudományágát. Alakja, személyiségének kisugárzása meghatározó volt intézetünkben, mostantól már csak emlékét őrizhetjük. Amíg azonban kutatómunkájának otthona, a Zenetudományi Intézet létezik, ígérhetjük, hogy tudományos eredményeit ápoljuk, gondozzuk, és tudományos munkáit képességeinkhez és lehetőségeinkhez mérten folytatjuk. Nyugodjék békében!

Forrás: zti.hu

Március 6-án a járvány helyzetre való tekintettel, betartva a kötelező szabályokat csendes emlékezés tartottunk a farkasréti temetőben Kodály Zoltán halálának 54. évfordulóján. Délelőtt Kodály Zoltánné társaságában a Kecskeméti Kodály Intézet (Nemes László Norbert, Erdei Péter) a Zeneakadémia és a Kodály Múzeum (Sebestyén Teodóra) helyezte el az emlékezés virágjait. Délután a már langyosan, de azért cirógató napsütésben a Magyar Kodály Társaság (B. Horváth Andrea, Gráf Zsuzsanna), a KÓTA és a Hungaricum Szövetség (Mindszenti Zsuzsanna, Vadász Ágnes), a Marosszéki Kodály Zoltán Gyermekkar (Lokodi Emőke) és az Andor Ilona Baráti Társaság Kodály Kórusa (B. Horváth Andrea) tették ugyanezt. A koszorúzást Lokodi Emőke szép, értő éneke tette emlékezetessé, emelte ünnepivé.

Délutáni pillanatok

FOTÓK BREINICH MIKLÓS

Rövid hírek

- ♪ december. Megjelent a 25 éve újra alakult AIBTKK-nak visszatekintő kötete
- ♪ január. Megjelent Márkusné Natter-Nád Klára kötete Szőnyi Erzsébetről
- ♪ január 10-én emlékmisével emlékeztek a 11 éve elhunyt Tarcali Zoltánról a MKT megyei tagcsoportvezetőjéről Nyíregyházán a Magyarok Nagyasszonya-társzékesegyházban
- ♪ február – Bartók adó Összhang c. műsorában könyvismertetés a Szőnyi Erzsébet emlékére c. könyvről
- ♪ március 27. – Új zenetanítási modellek a Kodály-koncepció szellemében online – a Kodály Intézet és a LFZ szervezésében.
- ♪ május – a Magyar Kodály Társaság Közgyűlése
- ♪ június 29. 14 órakor Szőnyi Erzsébet emlékére könyvbemutató az MMA Vigadó aulájában
- ♪ **új időpont** – 2021. október 2-3, a „Pécsi úttörés” című szimpozion és ünnepi hangverseny – a Kodály koncepció, zenei nevelési elvek pécsi nyilvános elindításának 75. évfordulója – a rendkívüli helyzetre való tekintettel további halasztást igényel. A helyszín: a Pécsi Tudományegyetem Művészeti Kara.

Várjuk olvasóink, tagtársaink leveleit a Kodály szellemében történt megmozdulásokról, eredményekről és gondolatokról egyaránt.

*Köszönetet mondunk mindazoknak
akik az elmúlt évi személyi adójuk 1%-át
Társaságunknak juttatták.*

*Tisztelettel kérjük a Magyar Kodály Társaság
tagjait, barátait és pártolóit,
hogy jövedelemadójuk 1%-ával a továbbiakban
is támogassák Társaságunk munkáját.*

Adószámunk: 19040437-1-42